
3 1761 07802636 6

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/herrarnespennige00lage

SELMA LAGERLÖF

HERR ARNES PENNINGAR

HERRARNES PENNINGAR

BERÄTTELSE

AV

SELMA LAGERLÖF

NIONDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1922

I Solberga prästgård.

I.

PÅ DEN TIDEN, då kung Fredrik den andre av Danmark regerade över Bohuslän, bodde i Marstrand en fattig fiskmånglare, som hette Torarin. Han var en svag och ringa man. Hans ena arm var lam, så att han dugde varken till fiske eller rodd. Han kunde inte vinna sitt uppehälle på sjön som alla andra skärgårdskarlar, utan han for omkring och sålde saltad och torkad fisk till folk på landbacken. Han var inte hemma många dagar på året, han reste jämt från by till by med sitt fisklass.

En februaridag, då det led mot skymningen, kom Torarin åkande på vägen, som från Kungshäll ledde upp till Solberga socken. Det var alldeles ödsligt och folktomt på vägen, men Torarin behövde inte därför hålla sig tyst. Han hade bredvid sig på lasset en fullgod vän, med vilken han kunde språka. Det var en liten svart hund med yvig päls, som Torarin kallade Grim. Han låg mestadels stilla med huvudet nedtryckt mellan benen och bara blinkade

åt allt, vad husbonden sade. Men om han fick höra något, som inte behagade honom, så reste han sig upp på lasset, satte nosen i vädret och tjöt värre än en ulv.

»Nu skall jag berätta för dig, Grim, min hund,» sade Torarin, »att i dag har jag fått höra stora nyheter. Både i Kunghäll och i Kareby talade de om för mig, att havet hade frusit. Det har varit vackert och lugnt väder nu en tid, det vet du bäst, som har varit ute alla dagar, och havet lär ha lagt sig inte bara i vikar och sund, utan långt utåt Kattegatt. Det finns ingen väg för båtar och skepp nu mellan holmarna, det är bara stark, hård is överallt, så att man kör med häst och släde ända ut till Marstrand och Paternosterskären.»

Allt detta hörde hunden, och det tycktes inte misshaga honom. Han låg stilla och blinkade åt Torarin.

»Vi ha inte synnerligt mycket fisk kvar här på lasset,» sade Torarin liksom övertalande. »Vad skulle du säga om att vika av vid nästa vägskäl och fara västerut mot havet? Vi fara förbi Solberga kyrka och ner på Ödsmålskil, och sedan tror jag inte att det är stort mer än fem fjärdingars väg till Marstrand. Det vore en stor sak att kunna komma hem en gång utan att behöva begagna varken båt eller färja.»

De åkte fram över den långa Kareby hed, och fastän det hade varit lugnt väder hela dagen, kom ett kallt drag strykande fram över heden och gjorde färden obehaglig.

»Det kan synas vekligt att fara hem så här mitt i bästa arbetstiden,» sade Torarin och slog ut med armarna för köldens skull. »Men vi ha dock legat ute på vägen flera veckor, du och jag, och kunna väl behöva att få sitta hemma ett par dagar och smälta kylan ur kroppen.»

Då hunden alltjämt låg stilla, tycktes Torarin bli mer säker på sin sak, och han fortfor i glättigare ton:

»Nu har mor suttit ensam hemma i stugan i flera dagar. Hon längtar nog efter att få träffa oss. Och i Marstrand går det präktigt till nu på vintern. Gator och gränder, Grim, äro fulla av främmande fiskare och köpmän. I sjöbodarna hålles det dans varje kväll. Och så mycket öl, som flödar på krogen! Det kan du aldrig begripa.»

Då Torarin sade detta, böjde han sig ned över hunden för att se efter om han hörde på vad han sade till honom.

Men då hunden låg där alldeles vaken och inte gjorde något tecken till missnöje, vek Torarin av på första väg, som ledde västerut mot havet. Han klatschade till hästen med tömlyckan och lät det gå raskt undan.

»Eftersom vi fara förbi Solberga prästgård,» sade Torarin, »skall jag ändå ta in där och fråga om det är säkert, att isen bär ända ut till Marstrand. Där måtte de väl ha reda på den saken.»

Torarin hade sagt detta med låg röst utan att tänka på om hunden hörde honom eller inte.

Men knappt voro orden sagda, förrän hunden reste sig på lasset och upphävde ett förfärligt tjut.

Hästen gjorde ett språng åt sidan, och även Torarin blev skrämd och såg sig om för att se om det kom ulvar jagande efter honom. Men då han fann, att det var Grim, som tjöt, försökte han lugna honom.

»Käre,» sade han till honom, »hur många gånger ha inte du och jag åkt in på Solberga prästgård! Inte vet jag om herr Arne har någon reda på hur det är med isen, men det är jag viss om, att han ger oss en god kvällsvard, innan vi skola börja vår sjöresa.»

Men hans ord kunde inte lugna hunden. Han satte upp nosen och tjöt allt hiskligare.

Då var det inte långt ifrån, att Torarin kände sig hemsk till mods. Det hade nu blivit nästan mörkt, men Torarin kunde dock se Solberga kyrka och den vida slätten däromkring, som låg skyddad av breda skogshöjder åt landsidan och av runda, skoglösa klippkullar åt havet till. Där han åkte fram alldeles ensam på den vida, vita slätten, tyckte han sig vara ett ringa och litet kryp, men från de mörka skogarna och de ödsliga bergkullarna ryckte det ut stora odjur och troll av alla slag, som vågade sig ned på öppen mark, sedan det hade blivit mörkt. Och på hela slätten fanns ingen annan, som de kunde kasta sig över, än den fattige Torarin.

Men på samma gång försökte han att tysta på hunden.

»Käre, vad har du emot herr Arne? Han är den rikaste man i landet. Han är högättad, och om han inte hade varit präst, skulle han ha blivit en stor hövding.»

Men inte kunde han med detta få hunden att tiga. Då brast Torarins tålamod, så att han tog hunden vid nackskinnet och kastade honom ned från lasset.

Hunden följde inte efter honom, då han for vidare, utan stod stilla på vägen och tjöt, ända tills Torarin körde in genom ett mörkt portvalv och kom in på prästbostillets gård, vilken var omgiven av fyra långa längor av låga trähus.

II.

I Solberga prästgård satt prästen, herr Arne, och åt aftonvard i kretsen av allt sitt husfolk. Det var ingen främmande närvarande utom Torarin.

Prästen var en gammal, vithårig man, men han var dock ännu kraftig och reslig. Han hade sin hustru sittande bredvid sig. Henne hade åren farit illa med. Hennes huvud och händer skälvde, och hon var nästan döv. På andra sidan om herr Arne satt hjälpprästen. Han var ung och blek och hade ett bekymrat utseende, som om han inte hade kunnat bära all den lärdom han hade insamlat under studieåret i Wittenberg.

Dessa tre sutto överst vid bordet liksom en smula för sig själva. Nedom dem sutto Torarin

och sedan tjänarna. Dessa voro också gammalt folk. Det fanns tre drängar, de voro kala i huvudet, ryggarna voro böjda, och ögonen blinkade och runno. Pigorna voro inte flera än två. De voro något yngre och raskare än drängarna, men de tycktes dock bräckliga och fulla av ålderdomskrämpor.

Allra längst nere vid bordet sutto två barn. Den ena var herr Arnes sondotter, hon var inte mer än fjorton år. Hon var ljushårig och spädlemmad, ansiktet var inte färdigt än, men hon såg ut att kunna bli fager. Hon hade en annan liten jungfru bredvid sig. Det var en fattig, som var fader- och moderlös och alltid levde i prästgården. De båda sutto tätt intill varandra på bänken, och det såg ut att råda stor vänskap mellan dem.

Alla dessa sutto och åto under djupaste tystnad. Torarin såg från den ene till den andre, men ingen hade lust att tala under måltiden. Alla de gamla tänkte för sig själva: »Det är en stor sak att få mat och inte behöva lida nöd eller svälta, som vi ha gjort många gånger under vår levnad. Medan vi äta, böra vi inte tänka på annat än att tacka Gud för hans godhet.»

Då Torarin inte hade någon att tala med, vandrade hans blickar uppåt och nedåt rummet. Han kastade ögonen från den stora ugnen, som var uppmurad i många avsatser nere vid ingångsdörren, till den höga himmelssängen, som stod i bortersta hörnet av rummet. Han blickade från de väggfasta bänkarna, som löpte runtom rummet,

upp till vindhålet i taket, genom vilket röken drog ut och vinterkölden strömmade in.

Då Torarin fiskmånglare, som bodde i den minsta och fattigaste stuga i skärgården, såg på allt detta, tänkte han: »Om jag vore en storman som herr Arne, skulle jag inte nöja mig med att bo i en urgammal stuga med bara ett rum. Jag skulle bygga mig hus med höga gavlar och många rum, såsom borgmästarna och rådmännen göra inne i Marstrand.»

Men oftast kastade Torarin sina blickar till en stor kista av ek, som stod vid foten av himmelssängen. Han såg så ofta på den, därför att han visste, att herr Arne i den förvarade alla sina silverpenningar, och han hade hört, att de voro så många, att de fyllde kistan ända upp till randen.

Och Torarin, som var så fattig, att han nästan aldrig hade en silverslant i sin ficka, sade till sig själv: »Jag ville ändå inte ha de där pengarna. De säga, att herr Arne har tagit dem ur de stora klostren, som funnos här i landet förr i världen, och att de gamla munkarna ha spått, att dessa pengarna skola bringa honom hans olycka.»

Just som Torarin satt med dessa tankar, såg han den gamla husmodern sätta upp handen till örat för att höra bättre. Därpå vände hon sig till herr Arne och frågade honom: »Varför slipa de knivar på Branehög?»

Det var en så stor tystnad i rummet, att då den gamla kvinnan frågade detta, ryckte alla till och blickade skrämda upp. Då de sågo, att hon

satt och lyssnade efter något, höllo de sina skedar stilla och ansträngde sig för att höra.

Det var alldeles dödstyst i stugan en stund, men därunder blev den gamla allt mer och mer orolig. Hon lade handen på herr Arnes arm och frågade honom: »Jag vet inte varför de i denna kväll slipa så långa knivar på Branehög?»

Torarin såg, att herr Arne strök henne över handen för att lugna henne. Men han brydde sig inte om att svara, utan han åt lugnt som förut.

Den gamla kvinnan fortfor att sitta och lyssna. Hon fick tårar i ögonen av förfäran, och hennes händer och huvud skälvde allt häftigare.

Då började de båda små jungfrurna, som sutto vid bordsändan, att gråta av ängslan.

»Kan ni inte höra hur det skrapar och filar?» frågade den gamla. »Kan ni inte höra hur det väser och gnisslar?»

Herr Arne satt stilla och strök sin hustru över handen. Så länge som han teg, vågade ingen annan yttra ett ord.

Men alla trodde, att den gamla husmodern hörde något, som var förfärligt och olycksbringande. Alla kände, att blodet stelnade i deras ådror. Det var ingen vid bordet, som förde en bit mat till munnen, utom den gamle herr Arne själv.

De tänkte på att den gamla husmodern var den, som i många år hade dragit omsorg om hemmet. Hon hade alltid stannat hemma vid gården och med klokhet och ömhet vakat över barn och

tjänare, över gods och boskap, så att allt hade frodats. Nu var hon utnött och utgammal, men det var dock troligt, att hon före någon annan skulle märka om en fara hotade gården.

Den gamla kvinnan blev allt mer och mer förskrämd. Hon knäppte sina händer, och i sin hjälplöshet började hon gråta så svårt, att tårarna föllo stora ned för de skrumpna kinderna.

»Spörjer du intet därom, Arne Arneson, att jag är så rädd?» klagade hon.

Herr Arne lutade sig nu ned till henne och sade: »Jag vet inte vad det är, som skrämmer dig.»

»Jag är rädd för de långa knivarna, som de slipa på Branehög,» sade hon.

»Hur kan du höra, att de slipa knivar på Branehög?» sade herr Arne och log. »Den gården ligger ju en fjärdingsväg härifrån. Tag du åter skeden i hand och låt oss sluta vår aftonvard!»

Den gamla försökte att kuva sin förfäran. Hon tog sin sked och förde den till mjölkskålen, men därvid darrade handen så, att alla hörde hur skeden slamrade mot kanten. Hon lade genast ned den tillbaka. »Hur kan jag äta?» sade hon. »Hör jag inte hur det gnisslar? Hör jag inte hur det filar?»

I detsamma sköt herr Arne från sig mjölkskålen och knäppte sina händer. Alla de andra gjorde detsamma, och hjälpprästen började läsa bordsbönen.

Då denna var slutad, såg herr Arne ned på dem, som sutto utmed bordet, och då han märkte, att de voro bleka och förskrämda, vredgades han. Han började tala med dem om de tider, då han nyss hade kommit till Bohuslän för att predika den lutherska läran. Då hade han och hans tjänare måst fly för de påviske som jagade vilddjur. »Ha vi inte sett fiender ligga i bakhåll för oss, då vi drogo till Guds hus? Ha vi inte varit bortdrivna ur prästgården, och ha vi inte måst draga till skogen som fredlösa? Anstår det oss att bli över oss givna och förlora modet för ett ont varsel?»

Då herr Arne talade, såg han ut som en kämpe, och de andra fingo nytt mod vid att höra honom.

»Det är ju sant,» tänkte de. »Gud har skyddat herr Arne i de största faror. Han håller sin hand över honom. Han låter inte sin tjänare förgås.»

III.

Så snart som Torarin for ut på vägen, kom hans hund Grim emot honom och hoppade upp på lasset. Då Torarin såg, att hunden väntade utanför prästgården, blev han orolig på nytt. »Käre, varför står du här i porten hela kvällen? Varför går du inte in i stugan och får dig kvällsvard?» sade han till hunden. »Kan något ont förestå herr Arne? Det är törhända sista gången

jag har sett honom. Men även en sådan kämpe som han måste väl en gång dö. Han är ju nära nittio år gammal.»

Han styrde hästen in på en väg, som förbi gården Branehög förde ned på Ödsmålskil.

Då han kom fram till Branehög, såg han, att där stodo slädar på gården, och att ljusskenet gled ut genom de förstängda gluggarna i väggen.

Då sade Torarin till Grim: »Här är folk ännu uppe. Jag vill köra in och fråga om de i kväll ha slipat knivar här på gården.»

Han körde in på gårdsplanen, men då han öppnade dörren till stugan, såg han, att därinne hölls gästabud. På bänkarna längs med väggarna sutto gamla karlar och drucko öl, och på golvet gingo de unga och lekte och sjöngo.

Torarin såg genast, att ingen här tänkte på att göra sina vapen i ordning till att utföra blodsdåd. Han slog igen dörren och ville gå sin väg, men värden kom efter honom. Han bad Torarin, att han skulle stanna, då han nu en gång var ditkommen, och drog in honom i stugan.

Torarin satt en god stund i stor trevnad och språkade med bönderna. De voro mycket uppspelta, och Torarin var glad åt att få slå alla mörka tankar bort ur hågen.

Men Torarin var inte den ende, som kom sent på gästabudet den kvällen. Långt efteråt stego en man och en kvinna in genom dörren. De voro torftigt klädda, och de dröjde försagda i hörnet mellan dörren och spisen.

Värden gick genast ned till de båda gästerna. Han tog en vid vardera handen och förde dem upp i stugan. Därpå sade han till de andra: »Är det inte sant, som det säges, att de, som ha kortaste vägen, komma senast fram? Detta är mina närmaste grannar. Det finns inte flera åbor här på Branehög än de och jag.»

»Säg så gott, att det inte finns någon mer än du!» sade mannen. »Du kan inte kalla mig för en åbo. Jag är bara en fattig kolare, som du har låtit bygga på din mark.»

Mannen satte sig bredvid Torarin, och de började samtala. Han, som var nykommen, talade om för Torarin varför han kom så sent till gästabudet. Det var därför, att de hemma i kojan hade haft främmande, som de inte hade vågat lämna. Det var trenne garvargesäller, som hade varit hos dem hela dagen. På morgonen, då de hade kommit, hade de varit utmattade och sjuka. De sade, att de hade gått vilse i skogen en hel vecka. Men sedan de hade ätit och sovit, hade de snart kommit till krafter, och på kvällen hade de frågat vilken gård som var störst och rikast i den trakten. Dit ville de gå för att söka arbete. Hustrun hade svarat dem, att prästgården, där herr Arne bodde, var det förnämligaste stället. Då hade de genast dragit fram ur sina ränslar långa knivar och börjat slipa dem. De hade hållit på med detta en god stund, och under tiden hade de sett så vilda ut, att kolaren och hans hustru inte hade vågat gå från hemmet. »Jag ser dem

ännu för mig, där de sutto och gnisslade med sina knivar,» sade karlen. »De sågo förfärliga ut, de hade stora skägg, som de inte hade klippt eller ansat på mången god dag, och de voro klädda i ludna skinnrockar, som voro sönderfläkta och smutsiga. Jag trodde, att det var tre varulvar, som hade kommit in i stugan. Jag blev glad, då de äntligen gåvo sig av.»

Då Torarin hörde detta, talade han om för kolaren vad han själv hade varit med om i prästgården.

»Så var det dock sant, att de i kväll slipade knivar på Branehög,» sade Torarin och skrattade. Han hade druckit mycket, därför att han hade kommit så sorgsen och bedrövad till gården. Han hade måst söka trösta sig, det bästa han hade kunnat. »Nu är jag glad igen,» sade han, »då jag har fått veta, att det inte var annat varsel, som prästhustrun hörde, än några garvare, som gjorde i ordning sina verktyg.»

IV.

Långt efter midnatt gingo ett par karlar ut ur stugan på Branehög för att lägga seldon på hästen och fara hem.

Då de kommo ned på gårdsplanen, sågo de en eldsvåda fladdra upp mot himmelen i norr. De skyndade då genast tillbaka in i stugan och

ropade: »Stånder upp! Stånder upp! Solberga prästgård står i brand!»

Det var mycket folk på gästabudet, och den, som hade en häst, kastade sig upp på hans rygg och skyndade till prästgården, men nästan lika snart voro de framme, som måste löpa dit på egna snabba fötter.

Då folket kom till prästgården, syntes där ingen människa uppe eller i rörelse, utan alla tycktes sova, fastän eldsvådan stod högt mot skyn.

Men det var intet av husen, som brann, utan en stor hög av ris och halm och ved, som var uppkastad invid det gamla prästhusets vägg. Den hade inte brunnit länge. Lågorna hade inte hunnit mer än att svärta det goda timret i väggen och smälta snön på halmtaket. Nu höllo de dock på att bita sig fast i takhalmen.

Alla förstodo genast, att detta var mordbrand. De började undra om herr Arne och hans husfolk verkligen sovo eller om det hade övergått dem en olycka.

Men innan räddarna trängde in i huset, vräkte de med långa stänger undan det brinnande bålet från husväggen samt klättrade upp på taket och revo av halmen, som hade börjat ryka och var nära att fatta eld.

Sedan gingo några karlar fram mot stugdörren för att gå in och väcka herr Arne, men då den, som gick först, kom fram till tröskeln, vek han åt sidan och lämnade försteget åt en, som kom efter honom.

Denne tog ett steg framåt, men då han skulle sträcka ut handen efter dörrhandtaget, gick han undan och lämnade plats åt dem, som stodo bakom.

Det syntes dem en hemsk dörr att öppna, ty det kom en bred blodström silande fram under tröskeln, och handtaget var nedsölat med blod.

Då gick dörren upp framför dem, och herr Arnes hjälppräst kom ut. Han raglade fram mot männen, han hade ett djupt sår i huvudet, och han var översköljd med blod. Han stod upprätt ett ögonblick och sträckte upp sin hand för att äska tystnad. Därpå sade han med rosslande röst:

»I natt ha herr Arne och allt hans husfolk blivit mördade av trenne karlar, som kommo nedklättrande genom vindhålet i taket och voro klädda i ludet skinn. De kastade sig över oss som vilddjur och dräpte oss.»

Mer förmådde han inte. Han föll ned framför männens fötter och var död.

Nu gick folk in i stugan och fann allt så, som hjälpprästen hade sagt.

Den stora ekkistan, i vilken herr Arne förvarade sina penningar, var borta, och herr Arnes häst var tagen ur stallet och hans släde ur skjulet.

Det ledde slädspår från gården över prästgårdsängarna ned till havet, och tjugu män skyndade åstad för att gripa mördarna. Men kvinnorna gingo att ordna med de döda och buro dem ur den blodiga stugan ut på den rena snön.

Då funnos där inte alla av herr Arnes folk, utan en fattades. Det var den fattiga jungfrun, som herr Arne hade upptagit i sitt hus. Det blev stor undran om hon måhända hade lyckats fly eller om rövarna hade tagit henne med sig.

Men då de noga genomsökte hela stugan, funno de henne, där hon hade stuckit sig undan mellan den stora ugnen och väggen. Hon hade hållit sig gömd där under striden och var alldeles oskadad, men hon var så förbi av skrämsel, att hon varken kunde tala eller svara.

På bryggorna.

DEN FATTIGA JUNGFRUN, som hade blivit räddad undan blodbadet, hade Torarin tagit med sig ut till Marstrand. Han hade fattat ett så stort medlidande med henne, att han hade erbjudit henne att bo i hans trånga koja och dela mat med honom och hans mor.

»Detta är det enda jag kan göra för herr Arne,» tänkte Torarin, »till lön för alla de gånger han har köpt min fisk och låtit mig äta vid sitt bord.»

»Så ringa och fattig jag är,» tänkte Torarin, »är det dock bättre för jungfrun, att hon följer med mig ut till staden, än att hon stannar härinne bland bönderna. I Marstrand är det många rika borgare, och den unga jungfrun skall kanske få tjänst hos en av dem och finna en god utkomst.»

De första dagarna, sedan jungfrun hade kommit till staden, satt hon och grät från morgon till kväll. Hon jämrade sig över herr Arne och hans folk, och hon klagade över att hon hade

mist alla dem, som stodo henne nära. Mest av allt jämrade hon sig över sin fostersyster och sade, att hon önskade, att hon inte hade stuckit sig undan på muren, så att hon hade fått följa henne i döden.

Torarins mor sade ingenting om detta, så länge sonen var hemma. Men då han hade dragit bort på sina resor igen, sade hon en morgon till jungfrun:

»Inte är jag så rik, Elsalill, att jag kan ge dig föda och kläder, för att du skall få sitta med händerna i skötet och vakta på din sorg. Kom du med mig ned på bryggorna och lär dig att rensa fisk!»

Då gick Elsalill med henne ned på bryggorna och stod hela dagen bland de andra fiskrenserskorna och arbetade.

Men de flesta kvinnorna på bryggorna voro unga och glada. De började tala med Elsalill och frågade henne varför hon var så sorgsen och tyst.

Då började Elsalill berätta för dem i vad äventyr hon hade råkat för inte mer än trenne nätter sedan. Hon talade om de tre rövarna, som hade trängt in i stugan genom vindhålet i taket och mördat alla, som stodo henne nära i livet.

Då Elsalill berättade detta, föll en svart skugga ned över bordet, där hon arbetade. Och då hon såg upp, stodo framför henne tre förnäma herrar, som buro breda hattar med långa

plymer och sammetskläder med stora puffar, som voro utsömmade med silke och guld.

Det var en av dem, som tycktes vara den förnämste. Han var mycket blek, skägget var avrakat, och ögonen lågo djupt inne. Det såg ut, som om han nyss hade varit sjuk. Men eljest tycktes han vara en lustig och djärv kavaljer, som gick omkring på de soliga bryggorna för att låta folk se på hans vackra kläder och hans vackra ansikte.

Elsalill höll inne med både arbete och berättelse. Hon stod med öppen mun och uppspärrade ögon och betraktade honom. Och han smålog mot henne.

»Vi äro inte komna hit för att skrämma dig, jungfru,» sade han, »utan vi bedja dig, att du låter också oss lyssna till din berättelse.»

Den fattiga Elsalill! Aldrig hade hon sett en sådan man i hela sitt liv. Hon tyckte sig inte kunna tala inför honom. Hon bara teg och såg ned på sitt arbete.

Då började den främmande än en gång: »Låt inte skrämma dig, jungfru! Vi äro skottar, som ha varit i tjänst hos kung Johan av Sverige i väl sina tio år, men nu ha vi fått orlov och ämna resa hem. Vi ha kommit till Marstrand för att finna en lägenhet över till Skottland, men då vi kommo hit, lågo alla sund och fjordar frusna, och här måste vi nu stanna och vänta. Vi ha ingenting att sysselsätta oss med, och därför driva vi fram över bryggorna för att träffa människor.

Vi skulle vara glada, jungfru, om du läte oss höra din berättelse.»

Elsalill förstod, att han talade så länge, för att hon skulle hinna att återfå sitt lugn. Äntligen tänkte hon för sig själv: »Du må väl visa, att du inte är för simpel att tala med en hög herre, Elsalill! Du är ju en jungfru av god börd och inte en fiskartös.»

»Jag talade bara om det stora blodbadet i Solberga prästgård,» sade Elsalill. »De äro så många, som därom veta att berätta.»

»Ja,» sade den främmande, »men jag visste inte förrän nu, att någon av herr Arnes folk hade kommit levande undan.»

Då berättade Elsalill än en gång om de vilda rövarnas framfart. Hon talade om hur de gamla drängarna hade samlat sig kring herr Arne för att försvara honom och hur herr Arne själv hade ryckt sitt svärd från väggen och trängt in på rövarna, men dessa hade besegrat dem alla. Och den gamla prästhustrun hade tagit upp sin mans svärd och gått mot rövarna, men henne hade de bara skrattat åt och fällt henne till marken med ett vedträ. Och alla de andra kvinnorna hade krupit undan på ugnsmuren, men då männen voro döda, kommo mördarna och drogo ned dem och dödade dem. »Den sista, som de dödade,» sade Elsalill, »var min kära fostersyster. Hon bad så bönligt för sitt liv, och två av dem ville låta henne leva, men den tredje sade, att alla måste dö, och han stack sin kniv i hennes hjärta.»

Så länge som Elsalill talade om mord och blod, stodo de tre männen stilla framför henne. De bytte inte en blick med varandra, men deras öron blevo långa av att lyssna, och deras ögon gnistrade, och ibland drogo sig deras läppar isär, så att tandraderna lyste fram.

Elsalill stod med ögonen fulla av gråt, inte en enda gång såg hon upp, medan hon talade. Hon såg inte, att mannen framför henne hade ögon och tänder som en ulv. Först då hon hade slutat att tala, torkade hon sina ögon och såg upp till honom.

Men då han mötte Elsalills blick, förändrade sig hans ansikte genast.

»Då du har sett mördarna så väl, jungfru,» sade han, »skulle du väl genast känna igen dem, om du mötte dem?»

»Inte har jag sett dem annat än vid skenet av eldbränderna, som de ryckte ur spisen för att lysa sig med under mördandet,» sade Elsalill, »men nog skulle jag med Guds makt känna igen dem. Och jag ber Gud alla dagar, att jag måtte möta dem.»

»Vad menar du med detta, jungfru?» sporde den främmande. »Är det inte sant, att de mordiska vandrarna äro döda?»

»Jo, jag vet det väl,» sade Elsalill. »Bönderna, som jagade dem, följde deras spår ifrån prästgården och fram till en vak i isen. Ända dit sågo de på den blanka isen spår av slädmedar, spår av hästhovar, spår av människor, som hade burit

hårda, järnbeslagna skor. Men från vaken ledde inga spår vidare över isen, utan därför trodde bönderna, att alla voro döda.»

»Tror inte du, Elsalill, att de äro döda?» frågade den främmande.

»Jo, jag tror väl, att de ha drunknat,» sade Elsalill, »och ändå ber jag till Gud varje dag, att de måtte ha undkommit. Jag säger till Gud på detta sätt: 'Låt det vara så, att de bara ha kört ner hästen och släden i vaken, men att de själva ha undkommit!'»

»Varför ville du detta, Elsalill?» frågade den främmande.

Den späda jungfrun Elsalill, hon kastade huvudet tillbaka, och hennes ögon lyste. »Jag ville väl, att de levde, så att jag kunde finna ut dem och gripa dem. Jag ville, att de levde, så att jag finge slita dem hjärtat ur bröstet. Jag ville, att de levde, så att jag finge se deras kropp styckad i fyra delar och fästad på steglet.»

»Hur ville du väl rå med allt detta?» sade den främmande. »Du är ju bara en så svag liten jungfru.»

»Om de levde,» sade Elsalill, »då skulle nog jag skaffa dem deras straff över huvudet. Hellre skulle jag gå i döden än låta dem undkomma. De må vara starka och väldiga, det vet jag, men inte skulle de kunna undkomma mig.»

Då log den främmande åt henne, men Elsalill stampade med foten.

»Om de levde, då skulle jag väl komma ihåg,

att de ha tagit bort mitt hem från mig, så att jag nu är en fattig tös, som måste stå ute på kalla bryggan och rensa fisk. Jag skulle komma ihåg, att de ha dödat alla dem, som stodo mig nära, och mest skulle jag komma ihåg honom, som drog ner min fostersyster från muren och dödade henne, som var mig så huld.»

Men då den lilla späda jungfrun visade en så stor vrede, började de tre skotska krigsmännen att skratta. De voro så skrattlystna, att de gingo sin väg, för att Elsalill inte måtte taga anstöt. De gingo över hamnen uppåt en trång gränd, som ledde till torget. Men långt efter att de voro ur sikte, hörde Elsalill, att de skrattade med full hals hånfullt och gällt.

Den utsända.

ÅTTA DAGAR efter sin död blev herr Arne nedsatt i Solberga kyrka, och samma dag hölls det rannsakning över mordet vid tingsplatsen på Branehög.

Men herr Arne hade varit en väl känd man i Bohuslän, och på hans begravningsdag kommo så mycket människor tillsammans från både inlandet och skärgården, att det var, som då en krigshär samlas kring sin anförare. Och på fälten mellan Solberga kyrka och Branehög vandrade så mycket folk, att mot aftonen fanns där inte en tumsbredd snö, som inte hade blivit trampad av människor.

Men sent på kvällen, då alla dessa hade dragit sina färde, kom Torarin fiskmånglare åkande vägen fram från Branehög och uppåt mot Solberga.

Torarin hade talat med mycket folk under dagens lopp. Om och om igen hade han berättat om herr Arnes död. Han hade också blivit väl förplägad framme vid tingsplatsen och hade måst tömma månget ölkrus med långväga resande.

Torarin kände sig duven och tung. Han hade

lagt sig ned på lasset. Han var bedrövad däröver, att herr Arne var borta, och då han kom i närheten av prästgården, började han plågas av än tyngre tankar. »Grim, min hund,» sade han, »om jag hade trott på det där varslet med knivarna, kunde jag ha avvärjt hela olyckan. Jag tänker ofta på detta, Grim, min hund. Jag känner mig ängslig till mods, alldeles som skulle jag ha varit med om att skaffa herr Arne ur världen. Kom nu ihåg vad jag säger, att nästa gång jag får höra något sådant, skall jag sätta tro till det och rätta mig därefter!»

Men medan Torarin låg och dåsade på lasset med halvslutna ögon, gick hans häst, som den bäst tyckte, och då den kom till Solberga prästgård, vek den av gammal vana in genom gårdsledet och gick fram till stalldörren. Torarin visste om intet. Först då hästen stannade, reste han sig upp och såg sig omkring. Han började rysa, då han såg, att han befann sig på gårdsplanen framför ett hus, där så många människor hade blivit mördade för endast en vecka sedan.

Han grep genast efter tömmarna. Han ville vända hästen och köra ut på vägen igen, men i detsamma slog någon honom på skuldran, och han såg sig tillbaka. Då stod där bredvid honom den gamle Olof hästskötare, som hade tjänat i prästgården, så länge som Torarin kunde minnas.

»Har du så bråttom att fara från gården i natt, Torarin?» sade drängen. »Kom du hellre in i stugan! Herr Arne sitter och väntar på dig.»

Torarin fick tusen tankar i huvudet. Han visste inte om han drömde eller var vaken. Olof hästskötare, som han såg stå frisk och levande framför sig, hade han för en vecka sedan sett ligga död bredvid de andra med ett stort sår i halsen.

Torarin grep fastare om tömlyckan. Han tyckte, att det bästa för honom skulle vara att komma fort undan. Men Olof hästskötares hand låg ännu på hans skuldra, och gubben fortfor att truga honom.

Torarin funderade hit och dit för att finna en ursäkt. »Det var inte min mening att komma och störa herr Arne så här sent på kvällen,» sade han. »Hästen tog av hit in, utan att jag visste det. Jag skall nu fara och skaffa mig härbärge över natten. Om herr Arne vill träffa mig, så kan jag väl komma igen i morgon.»

Härmed böjde sig Torarin framåt och slog till hästen med tömlyckan för att förmå honom att sätta sig i rörelse.

Men prästgårdsdrängen stod i samma ögonblick framme vid hästens huvud, fattade den vid betslet och tvang den att stå stilla. »Var inte genstörtig, Torarin!» sade drängen. »Herr Arne har ännu inte gått till sängs, han sitter och väntar på dig. Och du måtte väl veta, att du kan få lika gott nattkvarter här som på något annat ställe i socknen.»

Då ville Torarin svara, att han inte kunde nöja sig med att bo i taklöst hus. Men innan han yttrade något, kastade han ögonen uppåt man-

byggnaden. Då såg han den gamla ryggåsstugan stå där lika välbehållen och ansenlig som före branden. Dock hade Torarin ännu på morgonen sett de nakna takstolarna skjuta upp i luften.

Han såg och såg och gned sina ögon, men visserligen stod prästhuset där oskadat med halm och snö på taket. Genom takhålet såg han rök och gnistor fladdra upp. Och genom de illa stängda luckorna såg han ljussken sila ut på snön.

Den, som reser vida omkring på kalla vägen, vet inte en bättre syn än ljusskenet, som smyger ut ur den varma stugan. Men Torarin blev än mer skrämd, än han hade varit förut, vid denna syn. Han piskade på hästen, så att den både stegrade sig och slog. Men inte fick han den ett steg längre från stalldörren.

»Kom du med in, Torarin!» sade stalldrängen. »Jag trodde, att du inte mer ville ha något att ångra i denna sak.»

Nu kom Torarin ihåg vad han på vägen hade lovat sig själv. Han, som hade stått på lasset med tömlyckan i högsta hugg, blev då genast spak som ett lamm.

»Se här, Olof hästskötare, här är jag nu!» sade han och sprang av lasset. »Det är sant, att jag inte vill ha något att ångra i denna sak. För mig nu in till herr Arne!»

Men de tyngsta steg, som Torarin hade gått, voro de, som han vandrade över gårdsplanen fram till stugan.

Då dörren gick upp, slöt Torarin ögonen för

att slippa se in i rummet. Men han sökte ge sig mod genom att tänka på herr Arne. »Han har gett dig mänget gott mål mat. Han har köpt din fisk, också när hans eget visthus har varit fullt. Han har alltid varit dig huld i livet, och säkerligen vill han inte skada dig efter döden. Kanske att han har en tjänst att begära av dig. Du skall inte förgäta, Torarin, att man måste visa tacksamhet också mot de döda.»

Torarin öppnade ögonen och blickade framåt rummet. Då såg han den stora stugan alldeles likadan, som han förr hade sett den. Han kände igen den högt uppmurade ugnen och de vävda bonader, som klädde väggarna. Men han skådade många gånger från vägg till vägg och från golv till tak, innan han fick mod att se upp till bordet och bänken, där herr Arne hade brukat sitta.

Sent omsider blickade han också ditåt, och då såg han herr Arne själv sitta livslevande mittför bordet med hustrun och hjälpprästen på var sin sida, såsom han hade sett honom för åtta dagar sedan. Han tycktes nyss ha slutat sin måltid, han hade skjutit tillbaka fatet, och skeden låg på bordet framför honom. Alla de gamla tjänarna och tjänarinnorna sutto vid bordet, men endast den ena av de unga jungfrurna.

Torarin stod länge stilla nere vid dörren och betraktade dem, som sutto till bords. De sågo alla ängsliga och bedrövade ut, och även herr

Arne satt tungsint som de andra och stödde huvudet i handen.

Äntligen såg Torarin, att herr Arne lyfte upp huvudet.

»Är det någon främmande, som du för med dig in i stugan, Olof hästskötare?»

»Ja,» svarade drängen, »det är Torarin fiskmånglare, som i dag har varit på tinget på Branehög.»

Herr Arne tycktes då få ett gladare utseende, och Torarin hörde honom säga: »Stig då fram, Torarin, och giv oss nyheter från tinget! Här har jag nu suttit och väntat på dig halva natten.»

Allt detta lät så verkligt och naturligt, att Torarin började känna sig mer och mer orädd. Han gick helt modigt över golvet fram till herr Arne. Han frågade sig om det inte hade varit en ond dröm, att herr Arne hade blivit mördad, och om inte sanningen vore, att han levde.

Men medan Torarin gick över golvet, kastade han av gammal vana en blick fram till himmelssängen, bredvid vilken den stora penningkistan brukade stå. Men den järnbeslagna kistan fanns inte mer på sin plats, och då Torarin såg det, gick det åter en rysning genom honom.

»Nu skall Torarin säga oss hur det i dag har avlupit på tinget,» sade herr Arne.

Torarin sökte göra, som han hade blivit tillsagd, och berättade om tinget och rannsakningen, men han kunde varken befalla över sina läppar eller sin tunga, utan han talade illa och stammande.

Herr Arne avbröt honom också genast: »Säg mig endast det viktigaste, Torarin! Blevo våra mördare funna och straffade?»

»Nej, herr Arne,» tog sig då Torarin dristighet att svara. »Era mördare ligga på bottnen av Hakefjord. Hur vill ni, att någon skall kunna hämnas på dem?»

Då Torarin gav detta svar, tycktes herr Arne upptändas av sitt gamla humör, och han slog handen hårt i bordet. »Vad är det du säger, Torarin? Har länsherren på Bohus varit här med lagmän och skrivare och hållit ting, och har ingen kunnat säga honom var han skulle finna mina mördare?»

»Nej, herr Arne,» svarade Torarin, »det kan ingen bland de levande säga honom.»

Herr Arne satt en stund med rynkade ögonbryn och blickade dystert framför sig. Därpå vände han sig än en gång till Torarin.

»Jag vet, att du är mig tillgiven, Torarin. Kan du då säga mig hur jag skall få hämnd på mina mördare?»

»Det kan jag väl förstå, herr Arne,» sade då Torarin, »att ni önskar taga hämnd på dem, som så omilt ha berövat er livet. Men det finns ingen bland oss, som vandra på Guds gröna jord, som kan hjälpa er härutinnan.»

Herr Arne föll i tungt grubbel, sedan han hade fått detta svar.

Det blev nu en lång tystnad. Om en stund vågade sig Torarin fram med en begäran.

»Jag har nu uppfyllt er önskan, herr Arne, och sagt er hur det avlopp på tinget. Har ni ännu något mer att spörja mig om, eller vill ni nu låta mig gå?»

»Du skall inte gå, Torarin,» sade herr Arne, »förrän du än en gång har svarat mig om ingen av de levande kan skaffa oss hämnd.»

»Inte om alla män i Bohuslän och Norge komme tillsammans för att hämnas på era mördare, skulle de vara i stånd att finna dem,» sade Torarin.

Då sade herr Arne:

»När inte de levande kunna hjälpa oss, måste vi hjälpa oss själva.»

Härmed började herr Arne att med hög röst läsa ett fadervår, men inte på norska, utan på latin, såsom det hade varit brukligt att läsa det där i landet före hans tid. Och för varje ord i bönen, som han uttalade, pekade han med fingret på en av dem, som sutto med honom vid bordet. Han gick dem på detta sätt igenom flera gånger, till dess han kom till amen. Men då han sade detta ord, sträckte han fingret mot den unga jungfrun, som var hans sondotter.

Den unga jungfrun reste sig genast från bänken, och herr Arne sade till henne: »Du vet vad du har att göra.»

Då klagade den unga jungfrun och sade: »Sänd mig inte ut till detta! Det är ett för svårt uppdrag för en så späd jungfru som jag.»

»Visserligen skall du gå,» sade herr Arne.

»Det är rätt, att du går, ty du har mest att hämnas. Ingen av oss har blivit berövad så många av livets år som du, som är yngst ibland oss.»

»Jag begär väl ingen hämnd på någon människa,» sade jungfrun.

»Du skall genast gå,» sade herr Arne. »Och du skall inte stå ensam. Du vet, att det bland de levande finnes två, som sutto med oss här vid bordet för åtta dagar sedan.»

Men då Torarin hörde herr Arne säga detta, trodde han sig förstå, att herr Arne utsåg honom att kämpa mot missdådare och mördare, och han utropade:

»För Guds barmhärtighets skull besvär jag er, herr Arne — — —»

I detsamma tyckte Torarin, att både herr Arne och prästgården försvunno i en dimma, och han själv sjönk djupt ned, såsom hade han fallit från en svindlande höjd, och därmed förlorade han medvetandet.

Då han vaknade till liv igen, började det ljusna till morgon. Han såg då, att han låg på marken inne på Solberga prästgård. Hästen stod bredvid honom med lasset, och Grim skällde och tjöt över honom.

»Det var alltsammans bara en dröm,» sade Torarin, »nu inser jag det. Gården är öde och förstörd. Jag har varken sett herr Arne eller någon annan. Men jag har blivit så skrämd av drömmen, att jag har ramlat av lasset.»

I månskenet.

DÅ HERR ARNE hade varit död i fjorton dagar, kommo ett par nätter med starkt, klart månsken. Och en kväll var Torarin ute och åkte i månskenet. Han hejdade hästen gång på gång, liksom skulle han ha svårt för att finna vägen. Han for dock inte fram i någon villsam skog, utan på något, som såg ut att vara vid och öppen slätt, över vilken en mängd steniga kullar höjde sig.

Hela trakten var täckt med vit, skinande snö. Den hade fallit vid gott väder lika och jämnt, den låg inte i drivor eller virvlar. Så långt öga kunde se, fanns intet annat än samma jämna slätt och samma steniga kullar.

»Grim, min hund,» sade Torarin, »om vi i kväll såge detta för första gången, då skulle vi väl tro, att vi färdades över en stor hed. Men vi skulle nog undra över att marken vore så jämn och vägen utan stenar eller gropar. Vad är detta för en trakt, skulle vi säga, där det varken finns diken eller gärdesgårdar, och hur kommer

det sig, att det varken sticker upp strå eller buske genom snön? Och varför se vi inte till åar eller vattubäckar, som eljest bruka draga sina svarta fåror fram över de vita fälten även i den strängaste köld?»

Torarin förnöjde sig mycket åt dessa tankar, och även Grim fann behag i dem. Han rörde sig inte från sin plats på lasset, utan låg stilla och blinkade.

Men just som Torarin hade slutat sitt tal, for han förbi en hög stång, på vilken en kvast var fastbunden.

»Om vi vore främmande här, Grim, min hund,» sade Torarin, »då skulle vi väl fråga oss vad detta är för en hed, där de sätta upp likadana märken, som vi begagna ute på havet. 'Detta kan väl aldrig vara själva havet?' skulle vi till sist säga. Men det skulle vi väl tycka vara alldeles omöjligt. Detta, som ligger så stadigt och tryggt, skulle det kunna vara bara vatten? Och alla de där klippkullarna, som nu ligga så fast förenade, skulle de endast vara holmar och skär och vara skilda åt genom svallande vågor? Nej, inte skulle vi kunna tro, att sådant vore möjligt, Grim, min hund.»

Torarin skrattade, och Grim låg alltjämt stilla och orörlig. Torarin körde vidare, ända till dess han vek om en hög klippkulle. Då ropade han till, som hade han sett något märkligt. Han låtsade bli mycket förvånad, släppte tömmarna och slog ihop händerna.

»Grim, min hund, du, som inte ville tro på att detta var havet! Nu ser du ändå vad det är. Res på dig, så får du se, att det ligger ett stort fartyg här framför oss! Du ville inte känna igen sjömärkena, men detta kan du inte ta miste på. Nu kan du väl inte neka till att det är själva havet, som vi färdas över.»

Torarin höll stilla än en stund och betraktade ett stort fartyg, som låg infruset i isen. Det såg alldeles vilsekommet ut, där det låg med den jämna, släta snömarken runtomkring sig.

Men då Torarin såg, att en liten rök steg upp från fartygets skans, körde han fram och ropade an skepparen för att höra om han ville köpa av hans fisk. Endast ett par torskar hade han kvar på bottnen av lasset, eftersom han under dagens lopp hade rest omkring till alla de skutor, som lågo infrusna i skärgården, och sålt bort sitt förråd.

Där ombord satt skepparen med sina män och hade dödtråkigt. De köpte fisk av handelsmannen, inte därför att de behövde den, utan för att få någon att tala vid.

Då de kommo ned på isen till Torarin, satte han på sig en oskyldig min.

Han började tala med dem om vädret. »I mannaminne har det inte varit så vackert väder som i år,» sade Torarin. »I nära nog trenne veckor ha vi haft lugnt väder och sträng köld. Det är annat, än vad vi äro vana vid i skärgården.»

Men skepparen, som låg där med den stora galeasen fullastad av silltunnor, och som hade frusit inne i en vik nära Marstrand, just då han hade varit färdig att styra ut till havs, han såg bistert på Torarin och svarade:

»Jaså, du kallar detta vackert väder.»

»Vad annat skulle jag kalla det?» sade Torarin. Han såg oskyldig ut som ett barn. »Himlen är klar och lugn och blå, och natten är lika grann som dagen. Jag har aldrig förr varit med om att kunna köra omkring på isen vecka efter vecka. Det är inte ofta havet lägger sig härute, och om det något år har varit isbetäckt, så har alltid en storm kommit och rivit upp det om några få dagar.»

Skepparen stod mörk och dyster; han svarade inte Torarin något på allt hans prat. Då började Torarin spörja varför han inte begåve sig in till Marstrand. »Det är ju inte mer än en timmes vandring över isen,» sade Torarin. Härpå fick han inte heller något svar. Torarin förstod, att karlen inte ville lämna galeasen ett ögonblick, av fruktan att inte vara till hands, då isen skulle bryta upp. »Sällan har jag sett någon med ögon så sjuka av längtan,» tänkte Torarin.

Men skepparen, som nu dag efter dag hade suttit instängd bland skären och inte hade kunnat hissa sitt segel och fara ut till havs, han hade under tiden haft så många tankar, och han sade till Torarin:

»Du, som reser omkring överallt och hör

talas om allt, som händer, vet du varför Gud så länge stänger vägarna ut till havet detta år och håller oss alla i fångenskap?»

Då han sade detta, upphörde Torarin att le, men han ställde sig ovetande och sade: »Nu vet jag inte hur du menar det.»

»Jo,» sade skepparen, »jag låg en gång i hamnen i Bergen en hel månad, och det blåste motvind alla dagar, så att intet skepp kunde gå ut. Men ombord på ett av de skepp, som lågo instängda i hamnen, fanns en man, som hade stulit i kyrkor, och han skulle ha undkommit, om inte stormen hade rasat. Nu hunno de att spana ut var han fanns, och så snart han hade blivit bragt i land, blev det genast vackert väder och god vind. Förstår du nu vad jag menar, då jag frågar om du vet varför Gud håller havets portar stängda?»

Torarin stod nu en stund tyst. Det såg ut, som hade han haft lust att svara med allvarliga ord. Men han slog bort det och sade: »Du blir tungsint av att sitta här instängd mellan skären. Varför beger du dig inte in till Marstrand? Jag skall säga dig, att där föres ett glatt liv. Där gå hundratals främmande. De ha intet annat att göra än att dansa och dricka.»

»Hur kan det vara så mycken glädje därinne?» sade skepparen.

»Å,» sade Torarin, »där går sjöfolk, som har sina skepp infrusna såsom du. Där finns en mängd fiskare, som just hade slutat att fånga

sin sill, då de blevo hindrade av isen att fara hem. Och där gå ett hundrade skotska legoknektar, som ha fått orlov ur tjänsten och ligga här och vänta på lägenhet att fara hem till Skottland. Tror du, att alla dessa gå med hängande huvud och försumma att göra sig glada dagar?»

»Ja, det må nu vara, att dessa kunna förnöja sig, men jag tycker bäst om att vänta härute,» sade skepparen.

Torarin gav honom en snabb blick. Skepparen var en lång, mager karl. Hans ögon voro ljusa och vattenklara med en svårmodig blick. »Den där karlen kan inte jag göra glad och ingen annan heller,» tänkte Torarin.

Än en gång började skepparen självmant tala med honom. »De där skotske,» sade han, »äro de bra folk?»

»Är det måhända du, som skall föra dem över till Skottland?» sade Torarin.

»Ja,» sade skepparen, »jag har last till Edinburg, och en av dem har nyss varit härute och talat med mig om att jag skulle ta dem. Men jag tycker inte om att segla med sådana vilda sällar ombord, och jag bad honom om betänketid. Har du hört något om dem? Tror du, att jag kan våga att ta emot dem?»

»Jag har inte hört annat om dem, än att det skall vara tappert folk. Du kan säkert ta emot dem.»

Men i samma stund, som Torarin sade detta,

reste sig hans hund upp från lasset, satte nosen i vädret och började tjuta.

Torarin avbröt då genast berömmet över skottarna.

»Vad är det nu åt dig, Grim, min hund?» sade han. »Tycker du, att jag står alltför länge stilla på isen och pratar bort tiden?»

Han gjorde sig i ordning att fara. »Ja, lev då väl härute!» sade han.

Torarin körde in till Marstrand genom det smala sundet mellan Klöverön och Koön. Då han var så långt kommen, att han kunde se Marstrand, märkte han, att han inte var ensam ute på isen.

I det klara månskenet såg han en lång karl med stolt hållning gå fram över snön. Han såg, att han bar en plymprydd hatt och rikt utstyrda kläder med vida puffar.

»Se där,» sade Torarin för sig själv, »där går sir Archie, de skotskes anförare, som i kväll har varit ute på galeasen för att betinga sig överfart till Skottland.»

Torarin var mannen så nära, att han hade kört fatt hans långa skugga, som gled fram bakom honom. Hans häst satte just sina hovar på skuggbildens hattplymer.

»Grim,» sade Torarin, »ska vi fråga honom om han vill åka med oss in till staden?»

Hunden började genast resa på sig, men Torarin lade då handen på hans rygg. »Var du

stilla, Grim, min hund! Jag ser, att du inte tycker om de skotske.»

Sir Archie hade inte märkt, att någon var honom så nära. Han gick framåt utan att se sig om. Torarin tog helt sakta av åt sidan för att komma förbi honom.

Men i detsamma såg Torarin bakom den skotske herrn något, som var likt ännu en skugga. Han såg något, som var långt och tunt och grått, och som svävade fram över marken utan att sätta fotspår på vägen och utan att komma den vita snön att knarra.

Skotten skred fram med stora steg. Han såg sig inte om varken till höger eller vänster. Men den gråa skuggan gled fram bakom honom så nära, att det tycktes, som om den ville viska något i hans öra.

Torarin körde sakta framåt, tills han kom i jämnbredd med dem båda. Han såg då skottens ansikte i det klara månskenet. Han gick med sammandragna ögonbryn och såg förargad ut, liksom upptagen av en tanke, som misshagade honom.

Just då Torarin for förbi honom, vände han sig om och blickade bakom sig, såsom hade han märkt någons närvaro.

Torarin såg tydligt, att bakom sir Archie smög sig en ung jungfru i sid, grå klädnad, men sir Archie såg henne inte. Då han vände huvudet tillbaka, stod hon orörligt stilla, och sir Archies

egen skugga lade sig mörk och bred över henne och dolde henne.

Sir Archie vände sig genast om och fortsatte vandringen, och åter skyndade jungfrun fram och gick, som om hon viskade i hans öra.

Men Torarin blev mer skrämd, då han såg detta, än han väl kunde bära. Han ropade högt till, och han piskade på sin häst, så att han kom i fullt sken med svettdrypande fåle fram till dörren av sin koja.

Förföljelse.

I.

PÅ DEN SIDAN AV MARSTRANDSÖN, som vette inåt mot skärgården och låg skyddad av en krans av öar och holmar, fanns staden med alla dess hus och byggnader. Där rörde sig människor i gränder och gator, där låg hamnen, som var full av båtar och skepp, där saltades sill, där rensades fisk, där lågo kyrka och kyrkogård, där lågo rådhus och torg, och där stod månget högt träd, som om sommaren vajade grönt.

Men på den hälften av Marstrandsön, som vette västerut mot havet och skyddades varken av ö eller skär, fanns det intet annat än ödsliga, nakna klippor och sönderslitna berguddar, som stucko ut i havet. Där funnos ljungtuvor med bruna toppar, stickande snår av törnbuskar, kulor för utter och räv och bo för ejder och mås, men inga stigar, inga hus och inga människor.

Torarins koja låg högt uppe på kammen av ön, så att den hade staden på sin ena sida

och vildmarken på den andra. Och då Elsalill öppnade sin dörr, lågo framför henne breda, nakna hällar, från vilka hon kunde skåda långt åt väster, ända till den mörka randen, där havet gick öppet.

Alla de sjömän och fiskare, som lågo infrusna i Marstrand, brukade gå förbi Torarins koja för att stiga upp på klipporna och se efter om vikar och sund inte hade börjat att kasta av sig sitt istäcke.

Elsalill stod mången gång i stugdörren och såg efter dem, som gingo dit upp. Hon var hjärtesjuk efter den stora sorg, som hade övergått henne, och hon tänkte: »Jag tycker, att alla de äro lyckliga, som ha något att längta till. Men jag äger ingenting i hela världen att eftertråna.»

En kväll såg Elsalill, att en lång man, som bar en bredbrättad hatt med stor plym, stod uppe på hällarna och blickade åt väster ut över havet som alla de andra. Och Elsalill såg genast, att mannen var sir Archie, de skotskes anförare, som hade talat med henne nere på bryggorna.

Då han gick förbi stugan på hemvägen till staden, stod Elsalill ännu kvar i dörren, och hon grät.

»Varför gråter du?» frågade han och stannade framför henne.

»Jag gråter, därför att jag intet äger att längta efter,» sade Elsalill. »Då jag såg er stå på klippan och se ut över havet, tänkte jag: 'Säkert har han däruppe ett hem på andra sidan havet, som han nu skall resa till.'»

Då blev sir Archie vek om hjärtat, så att han sade: »Det har ingen talat vid mig om mitt hem på långa år. Gud vete hur det står till på min faders gård. Därifrån for jag, då jag var sjutton år, för att tjäna i främmande härar.»

Därmed gick sir Archie in i stugan till Elsalill, och han började tala med henne om sitt hem.

Och Elsalill satt stilla och hörde sir Archie tala både länge och väl. Hon kände sig lycklig över varje ord, som hon hörde sir Archie säga.

Men då det led mot den tiden, då sir Archie skulle gå, bad han Elsalill, att han skulle få kyssa henne.

Då sade Elsalill nej och skyndade undan mot dörren, men sir Archie ställde sig i vägen för henne och nödgade henne.

Med detsamma gick dörren till stugan upp, och husmodern kom in mycket hastigt.

Då vek sir Archie tillbaka från Elsalill. Han bjöd henne blott handen för att taga farväl och skyndade bort.

Men Torarins moder sade till Elsalill: »Det var rätt av dig, att du sände mig bud. Det är inte passande för en jungfru att sitta ensam i stugan med en sådan man som sir Archie. Det vet du väl, att en legoknekt, han äger varken heder eller samvete.»

»Har jag sänt bud efter er?» sade då Elsalill förvånad.

»Ja,» svarade gumman, »då jag stod på bryggan vid arbetet, kom en liten jungfru, som jag inte

förr har sett, och sade, att du hälsade och bad, att jag skulle gå hem.»

»Hur såg den jungfrun ut?» sade Elsalill.

»Inte såg jag så noga på henne, att jag kan säga dig hur hon såg ut,» sade gumman. »Men det lade jag märke till, att hon gick så lätt över snön, att inte ett ljud förnams.»

Då Elsalill hörde detta, blev hon alldeles blek, och hon sade: »Då var det väl en av himmelens änglar, som bragte er budet och förde er hem.»

II.

En annan gång satt sir Archie i Torarins stuga och språkade med Elsalill.

De två voro ensamma. De talade lustigt med varandra och voro helt glada.

Sir Archie satt och talade med Elsalill om att hon skulle följa honom till Skottland. Där ville han bygga ett slott åt henne och göra henne till en förnäm borgfru. Han sade henne, att hon skulle få hundrade tärnor under sig, och att hon skulle få dansa på konungens hov.

Elsalill satt tyst och lyssnade till varje ord, som sir Archie sade till henne, och hon trodde dem alla. Och sir Archie tänkte, att aldrig hade han råkat en tärna, som hade varit så lätt att dåra som Elsalill.

Plötsligen blev sir Archie alldeles tyst och såg ned på sin vänstra hand.

»Vad är det, sir Archie, varför talar ni inte mer?» frågade Elsalill.

Sir Archie öppnade och slöt handen krampaktigt. Han vände den fram och åter.

»Vad är det, sir Archie?» frågade Elsalill. »Ni har väl inte fått några smärtor i er hand?»

Då vände sig sir Archie mot Elsalill med ett uppskrämt ansikte och sade: »Ser du håret, Elsalill, som är snott om min hand? Ser du den ljusa hårlocken?»

Då han började tala, såg den unga jungfrun ingenting, men innan han hade slutat, såg hon en slinga ljust, fint hår vira sig ett par gånger om sir Archies hand.

Och den unga jungfrun sprang upp förfärad och utropade: »Sir Archie, vems hår är det, som ni håller virat om er hand?»

Sir Archie blickade bestört och rådvill bort till henne. »Jag känner, Elsalill, att det är riktigt hår. Det lägger sig svalt och mjukt om handen. Men varifrån är det kommet?»

Jungfrun satt och stirrade på handen med ögon, som tycktes falla henne ur huvudet.

»Det var så, som min fostersysters hår låg snott kring handen på den, som dödade henne,» sade hon.

Men nu började sir Archie skratta. Han drog raskt tillbaka sin hand.

»Se,» sade han, »du och jag, Elsalill, vi skrämma upp oss som småbarn. Det var intet annat än ett par starka solstrålar, som föllo in genom fönstret.»

Men den unga jungfrun började gråta och sade: »Nu tycker jag mig åter ligga på ugnsmuren, och jag ser mördarna vid deras arbete. Ack, jag hoppades dock i det längsta, att de inte skulle finna min kära fostersyster, men till sist kom en av dem och drog ner henne från muren, och när hon ville undfly, lindade han hennes hår om sin hand och höll fast henne. Men hon låg på knä för honom och sade: 'Si min ungdom! Låt mig behålla mitt liv, så att jag får leva så länge, att jag lär mig begripa varför jag är kommen till världen! Jag har intet ont gjort dig, varför vill du då döda mig? Varför skall du neka mig att leva?' Och han hörde inte på henne, utan dödade henne.»

Medan Elsalill sade detta, stod sir Archie med rynkade ögonbryn och såg åt sidan.

»Ja, om jag en gång mötte den mannen!» sade Elsalill. Hon stod med knutna nävar inför sir Archie.

»Du kan inte möta den mannen,» sade sir Archie. »Han är död.»

Men jungfrun kastade sig på bänken och snyftade. »Sir Archie, sir Archie, varför kom ni mig att tänka på de döda? Hela kvällen och natten måste jag nu gråta. Gå ifrån mig, sir Archie, ty nu har jag inte sinne för annat än de döda! Nu måste jag tänka på min fostersyster, hur huld hon var emot mig.»

Och inte var sir Archie i stånd att trösta henne, utan han blev fördriven av tårar och jämmer och gick bort till sina dryckesbröder.

III.

Sir Archie kunde inte förstå varför hans håg alltid var full av så tunga tankar. Inte glömde han dem, om han satt och språkade med Elsalill, och inte, då han satt och drack med sina kamrater. Om han dansade natten i ända i sjöbodarna, kunde han inte komma ifrån dem, och inte undgick han dem, om han vandrade milslånga vägar utåt det frusna havet.

»Varför skall jag alltid minnas det, som jag inte vill komma ihåg?» sade sir Archie till sig själv. »Det är mig så, som om alltid någon smöge sig efter mig och viskade i mitt öra.»

»Det är mig så, som om någon spunne ett nät omkring mig,» sade sir Archie, »för att fånga alla mina tankar och lämna mig denna enda kvar. Jag kan inte se den jägaren, som ställer ut nätet, men jag hör hans steg, då han kommer smygande efter mig.»

»Det är mig så, som om en målare ginge framför mig och målade allt, vad jag betraktar, men samma tavla,» sade sir Archie. »Om jag vänder blickarna mot himmelen eller mot jorden, så ser jag dock intet annat än en enda sak.»

»Det är mig så, som om en stenhuggare sutte vid mitt hjärta och bultade in där en enda sorg,» sade sir Archie. »Jag kan inte se den stenhuggaren, men dag och natt kan jag höra hur hans slägga hamrar och bultar. 'Du stenhjärta,

du stenhjärta,' säger han, 'nu måste du ge vika. Nu skall jag hamra in i dig en sorg.'»

Sir Archie hade två vänner, sir Filip och sir Reginald, som alltid följde honom. De bedrövades över att han alltid var oglad och att intet gav honom lycka.

»Vad är det, som fattas dig?» brukade de säga. »Varför äro dina ögon så brinnande, och varför äro dina kinder så bleka?»

Sir Archie ville inte säga dem vad det var, som pinade honom. Han tänkte: »Vad skulle mina kamrater säga om mig, ifall de funne, att jag hängåve mig åt något omanligt? De skulle inte mer lyda mig, om de finge veta, att jag pinas av ånger över en gärning, som var nödvändig.»

Då de nödgade honom alltmer, sade han till dem för att leda dem på villospår:

»Det går mig så underligt i dessa dagar. Det är en jungfru, som jag vill vinna, men henne kan jag inte nå. Det ställer sig alltid något i min väg.»

»Kanske då, att den jungfrun inte älskar dig?» sade sir Reginald.

»Visst tror jag, att hennes håg är vänd till mig,» sade sir Archie, »men det är något, som vakar över henne, så att jag inte kan vinna henne.»

Då började sir Reginald och sir Filip att skratta, och de sade: »Den jungfrun skola vi nog skaffa dig.»

På kvällen kom Elsalill gående ensam uppåt

gränden. Hon kom trött från arbetet, och hon tänkte för sig själv: »Detta liv är hårt, och det gör mig ingen glädje. Jag vämjes vid att hela dagen stå och känna fisklukten. Jag vämjes vid att höra de andra kvinnorna skämta och skratta med så hårda röster. Jag vämjes vid de hungriga måsarna, som flyga över borden och vilja rycka fiskbitarna ur mina händer. Om blott någon ville komma och föra mig härifrån! Då skulle jag följa honom till världens ände.»

Då Elsalill gick fram på det ställe, där gränden var mörkast, kommo sir Reginald och sir Filip ut ur skuggan och hälsade henne.

»Jungfru Elsalill!» sade de. »Vi bringa dig bud från sir Archie. Han ligger sjuk hemma i härbärget. Han längtar efter att få tala vid dig och ber, att du skall följa oss hem till honom.»

Elsalill började ängslas, att sir Archie skulle vara mycket sjuk, och hon vände genast om med de två skotska herrarna, som ville föra henne till honom.

Sir Filip och sir Reginald gingo på ömse sidor om henne. De logo mot varandra och tänkte, att ingenting kunde vara lättare än att dåra Elsalill.

Elsalill hade så stor hast. Hon nästan sprang nedåt gränden. Sir Filip och sir Reginald måste taga ut stegen för att kunna följa henne.

Men då Elsalill skyndade så hastigt, började något rulla framför hennes fot. Det var något, som kastades framför henne, och hon var nära att snava över det.

»Vad är det, som rullar och far framför mina fötter?» tänkte Elsalill. »Det måtte vara en sten, som jag har sparkat upp ur marken, och som rullar åstad nedåt backen.»

Hon hade så bråttom att komma till sir Archie, hon tyckte inte om att hindras av detta, som rullade tätt framför hennes fötter. Hon sparkade det till sidan, men det kom genast tillbaka och rullade framför henne nedåt gränden.

Elsalill hörde, att det klang som silver, då hon sparkade det åt sidan, och hon såg, att det blänkte och skimrade.

»Det är inte någon vanlig sten,» tänkte Elsalill. »Jag tror, att det är ett silvermynt.» Men hon hade så bråttom att komma till sir Archie, att hon inte tyckte sig ha tid att taga upp det från gatan.

Men åter och åter rullade det framför hennes fötter, och hon tänkte: »Du kommer fortare fram, om du böjer dig ned och tar upp det. Du kan kasta det långt bort, om det ingenting är.»

Hon böjde sig ned och tog upp det. Det var ett stort silvermynt, som lyste vitt i hennes hand.

»Vad är det du hittar på gatan, jungfru?» sade sir Reginald. »Det lyser så vitt i månskenet.»

De gingo just då förbi en av de stora sjöbodarna, där främmande fiskare bodde, medan de lågo i Marstrand för sitt arbete. Framför ingången hängde en hornlykta, som kastade ett svagt sken ned på gatan.

»Låt oss se vad du har funnit, jungfru!» sade sir Filip och stannade under lyktan.

Elsalill höll upp myntet mot lyktan, och knappt hade hon kastat sina blickar därpå, förrän hon började ropa: »Detta är en av herr Arnes penningar! Jag känner igen den. Detta är en av herr Arnes penningar!»

»Vad är det du säger, jungfru?» sporde sir Reginald. »Varför säger du, att detta är en av herr Arnes penningar?»

»Jag känner den,» sade Elsalill. »Jag har ofta sett herr Arne hålla den i sin hand. Ja, visst är detta en av herr Arnes penningar.»

»Ropa inte så högt, jungfru!» sade sir Filip. »Här börjar redan komma folk, som skyndar till för att få höra varför du skriker.»

Men Elsalill hörde inte på sir Filip. Hon såg, att dörren till sjöboden stod öppen. Mittpå golvet därinne brann en eld, och runtomkring brasan sutto en mängd karlar i långsamt och lugnt samspråk.

Elsalill skyndade in till dem. Hon höll myntet högt upplyftat.

»Hörer till, alle man!» ropade hon. »Nu vet jag, att herr Arnes mördare äro vid liv. Se här! Jag har funnit en av herr Arnes penningar!»

Alla männen vände sig mot henne. Hon såg då, att Torarin fiskmånglare också satt med där i kretsen.

»Vad är det du kommer och ropar om, jung-

fru?» sporde nu Torarin. »Hur kan du skilja herr Arnes penningar från andra mynt?»

»Jag må väl känna igen just denna penning från envar annan,» sade Elsalill. »Den är gammal och stor, och den har ett urklipp i kanten. Herr Arne sade, att den var från de gamla norska kungars tid, och aldrig lämnade han den ifrån sig för att betala ett inköp.»

»Nu skall du berätta var du har funnit den, jungfru,» sade en annan av fiskarna.

»Jag har funnit den på gatan rullande framför mina fötter,» sade Elsalill. »Där hade väl en av mördarna tappat den.»

»Det må vara sant, det du säger,» sade Torarin, »men vad kunna vi göra vid detta? Vi kunna inte finna mördarna endast därför, att du vet, att de ha vandrat på en av våra gator.»

Fiskarna funno, att Torarin hade talat klokt. De satte sig åter till rätta omkring elden.

»Kom du med mig hem, Elsalill!» sade Torarin. »Detta är inte tiden, då en jungfru skall löpa ute på gator och torg.»

Då Torarin sade detta, såg sig Elsalill om efter sina följeslagare. Men sir Reginald och sir Filip hade smugit sig bort, utan att hon hade märkt, då de hade gått.

I rådhuskällaren.

I.

VÄRDINNAN PÅ RÅDHUSKÄLLAREN i Marstrand slog en morgon upp dörrarna för att sopa trappa och förstuga. Hon såg då en ung jungfru sitta på ett av trappstegen och vänta. Hon var klädd i en sid, grå klädnad, som var fästad med ett bälte om livet. Håret var ljust, och det var varken uppsatt eller flätat, utan hängde rakt ned på ömse sidor om ansiktet.

Då dörren slogs upp, reste hon sig och gick utför trappan ned i förstugan, men värdinnan tyckte, att hon gick, som hade hon vandrat i sömnen. Hela tiden höll hon ögonlocken sänkta och armarna hårt slutna intill kroppen. Ju närmare hon kom, dess mer förvånades värdinnan över att hon var så späd och finlemmad. Även hennes ansikte var fagert, men det var tunt och genomskinligt, som om det hade varit format av sprött glas.

Då hon kom fram till värdinnan, sporde hon

om där fanns någon plats, som hon kunde sköta, och bad att bli tagen i tjänst.

Då tänkte värdinnan på alla de vilda karlar, som om kvällarna brukade sitta och dricka öl och vin i krogrummet, och hon kunde inte hjälpa, att hon log. »Nej, här hos oss finns ingen plats för en så liten jungfru som du,» sade hon.

Jungfrun varken lyfte upp ögonen eller eljest gjorde den minsta rörelse, men hon bad på nytt att bli tagen i tjänst. Hon begärde varken kost eller lön, sade hon, endast att få en syssla att sköta.

»Nej,» sade värdinnan, »om min egen dotter vore som du, skulle jag neka henne detta. Jag unnar dig bättre än att tjäna hos mig.»

Den unga jungfrun gick sakta uppför trappan, och värdinnan stod och blickade efter henne. Då såg hon så liten och hjälplös ut, att värdinnan ömkade sig över henne.

Hon ropade henne tillbaka och sade till henne: »Kanske löper du större faror, om du går ensam omkring i gator och gränder, än om du kommer till mig. Du skall få stanna hos mig i dag och diska koppar och fat, så får jag se vad du duger till.»

Värdinnan förde henne till en liten kammare, som hon hade inrättat bakom källarsalen. Den var inte större än ett skåp, och där fanns varken glugg eller fönster, utan den fick ljus endast genom en lucka i väggen till krogrummet.

»Stå här i dag,» sade värdinnan till den unga

jungfrun, »och diska alla de koppar och fat, som jag räcker dig genom den där luckan, så får jag se om jag kan behålla dig i min tjänst!»

Den unga jungfrun gick in i kammaren, och hon rörde sig så tyst, att värdinnan tänkte, att det var, som om en död hade glidit in i sin grav.

Hon stod därinne hela dagen, och inte talade hon vid någon, och inte lutade hon fram huvudet genom luckan för att se på folket, som gick fram och tillbaka i källarsalen. Och inte rörde hon vid maten, som gavs henne.

Ingen hörde henne slamra med diskningen, men när helst värdinnan sträckte fram handen till luckan, räckte hon till henne nydiskade koppar och fat, på vilka inte fanns en fläck.

Men då värdinnan tog dem för att sätta dem på borden, voro de så kalla, att hon tyckte, att de ville bränna skinnet av fingrarna. Och hon ryste och sade: »Det är, som om jag skulle ta dem ur händerna på den kalla döden.»

II.

En dag hade det inte varit någon fisk att rensa på bryggorna, så att Elsalill hade fått stanna hemma. Hon satt ensam i stugan och spann. Det brann en god brasa på spisen och var tämligen ljust i stugan.

Mitt under arbetet kände hon ett lätt drag,

liksom om en kall vind hade strukit över hennes panna. Hon blickade upp och såg då, att hennes döda fostersyster stod framför henne på golvet.

Elsalill lade handen på sländan, så att den stannade, och satt stilla och betraktade sin fostersyster. I förstone blev hon rädd, men hon tänkte inom sig: »Det anstår inte mig att bli rädd för min fostersyster. Antingen hon är död eller levande, är jag dock nöjd att få se henne.»

»Kära,» sade hon till den döda, »önskar du något av mig?»

Den andra sade till henne med en röst, som var utan både styrka och ton: »Min syster Elsalill, jag har tagit tjänst på värdshuset, och värdinnan har hela dagen låtit mig stå och diska koppar och fat. Nu mot kvällen är jag så trött, att jag inte står ut mer. Jag har gått hit för att fråga om du inte vill komma och hjälpa mig.»

Då Elsalill hörde detta, tyckte hon, att det drog sig en slöja över hennes förstånd. Hon kunde inte mer tänka eller undra eller känna fruktan. Hon kunde blott erfara glädje över att hon återsåg sin fostersyster, och hon svarade: »Ja, kära, jag vill genast komma och hjälpa dig.»

Då gick den döda mot dörren, och Elsalill följde henne. Men då de stodo på tröskeln, stannade hennes fostersyster och sade till Elsalill: »Du skall sätta på dig din kappa. Ute blåser en hård storm.» Och då hon sade detta, ljöd hennes stämma litet tydligare än förut och mindre tonlös.

Elsalill tog då ned sin kappa från väggen och svepte den om sig. Hon tänkte vid sig själv: »Min fostersyster älskar mig ännu. Hon vill mig intet ont. Jag är endast lycklig vid att få följa henne vart hon vill föra mig.»

Därpå följde hon den döda genom många gator, alltifrån Torarins stuga, som låg på en stenig brant, ända ned till de jämnare gatorna vid hamnen och torget.

Den döda gick hela tiden två steg före Elsalill. Det var stark storm, som tjöt genom gränderna den kvällen, och Elsalill märkte, att då vinden kom mycket hård och ville pressa henne mot väggen, ställde sig den döda mellan henne och vinden och skyddade henne, så gott hon kunde, med sin späda kropp.

Då de äntligen kommo till rådhuset, gick den döda nedför källartrappan och vinkade Elsalill att följa henne. Men då de gingo i trappan, blåste vinden ut ljuset i lyktan, som hängde i förstugan, och de stodo i mörker. Då visste inte Elsalill vart hon skulle vända sina steg, utan den döda måste lägga sin hand på hennes för att leda henne. Men den dödas hand var så kall, att Elsalill ryckte till och började skaka av skräck. Då tog den döda bort sin hand och lindade in den i en flik av Elsalills kappa, innan hon åter sökte leda henne. Men Elsalill kände iskylan tvärsigenom både foder och pälsverk.

Nu ledde den döda Elsalill genom en lång gång och öppnade sedan en dörr för henne. De

kommo in i en liten mörk kammare, dit det föll ett svagt ljus genom en lucka i väggen. Elsalill såg, att de befunno sig i ett rum, där värdinnan brukade ha sin skänkpiga stående för att diska koppar och fat, som hon behövde för att ställa fram på borden till gästerna. Elsalill kunde skymta, att det stod en vattenbalja på en pall, och i luckan stodo många bägare och kärl, som behövde sköljas.

»Vill du hjälpa mig med detta arbete i kväll, Elsalill?» sade den döda.

»Ja, kära,» sade Elsalill, »du vet, att jag vill hjälpa dig med vad helst du önskar.»

Därmed lade Elsalill av kappan. Hon vek upp sina klänningsärmar och började arbetet.

»Vill du nu vara mycket tyst och stilla härinne, Elsalill, så att inte värdinnan märker, att jag har skaffat mig hjälp?»

»Ja, kära,» sade Elsalill, »det vill jag visst vara.»

»Ja, far då väl, Elsalill!» sade den döda. »Nu skall jag endast bedja dig om än en sak. Och det är, att du inte efter detta må alltför mycket vredgas på mig.»

»Vad är detta, att du bjuder mig farväl?» sade Elsalill. »Jag vill gärna komma alla kvällar och hjälpa dig.»

»Nej, mer än i kväll behöver du väl inte komma,» sade den döda. »Jag tänker, att du i natt hjälper mig så, att jag nu får detta ärendet lyktat.»

Då de talade sålunda, hade Elsalill redan böjt sig ned över arbetet. Allt var stilla en stund, men så kände hon ett svagt drag över pannan, på

samma sätt, som då den döda hade kommit till henne i Torarins koja. Hon såg då upp och märkte, att hon var ensam. Hon förstod vad det var, som hade känts som en svag vind över hennes panna, och sade för sig själv: »Min döda fostersyster har kysst min panna, innan hon skildes ifrån mig.»

Elsalill gjorde nu först färdigt sitt arbete. Hon sköljde av alla skålar och kannor och torkade dem. Sedan gick hon fram till luckan för att se om några nya hade blivit ditsatta. Hon fann inga där, och hon ställde sig då i luckan och såg ut i källarsalen.

Det var en sådan stund på dagen, då inga gäster brukade komma till källaren. Värdinnan satt inte bakom sin disk, och ingen av hennes tjänare fanns i rummet. De enda, som funnos där, voro tre män, som sutto vid ändan av ett stort bord. De voro gäster, men de tycktes vara väl hemmastadda, ty en av dem, som hade tömt sin bägare, gick fram till disken, fyllde den ur ett av de stora fat med öl och vin, som lågo uppstaplade där, och satte sig åter att dricka.

Elsalill stod där, som skulle hon vara kommen från en främmande värld. Hon hade sina tankar hos sin döda fostersyster, och hon kunde inte rätt reda vad hon såg. Det dröjde en lång stund, innan hon märkte, att de tre männen vid bordet voro henne välbekanta och kära. Ty de, som sutto där, voro inga andra än sir Archie och hans båda vänner, sir Reginald och sir Filip.

Under de sista dagarna hade inte sir Archie

kommit till Elsalill, och hon blev glad att se honom. Hon ville genast ropa till honom, att hon var där helt nära, men då tänkte hon på hur underligt det var, att han aldrig mer kom till henne, och hon höll sig stilla. »Kanske att han har fått en annan kär,» tänkte Elsalill. »Kanske det är på henne han nu tänker.»

Ty sir Archie satt ett litet stycke från de andra. Han satt tyst och stirrade rakt framför sig, utan att dricka. Han tog ingen del i samtalet, och då hans vänner sade något till honom, brydde han sig mestadels inte om att svara.

Elsalill hörde, att de andra försökte att muntra upp honom. De sporde honom varför han inte drack. De rådde honom till och med, att han skulle gå och språka med Elsalill för att bli glad igen.

»Ni skall inte bry er om mig,» sade sir Archie. »Det är en annan jag tänker på. Jämt ser jag henne framför mig, och jämt hör jag hennes röst ljuda i mina öron.»

Och Elsalill såg, att sir Archie satt och stirrade fram mot en av de tjocka pelare, som uppburo källartaket. Nu såg hon också vad hon inte hade märkt förut, att hennes fostersyster stod vid den där pelaren och såg på sir Archie. Hon stod där alldeles orörlig i sin gråa dräkt, och det var inte lätt att urskilja henne, där hon höll sig tätt tryckt intill pelaren.

Elsalill stod helt stilla och såg inåt rummet. Hon märkte, att hennes fostersyster höll sina ögon

lyfta, då hon såg på sir Archie. Under hela tiden, som hon hade varit med Elsalill, hade hon gått med ögonen nedslagna.

Men hennes ögon voro det enda, som var fasansfullt hos henne. Elsalill såg, att de voro brustna och skumma. De voro utan blick, och ljuset återspeglade sig inte mera i dem.

Om en stund började sir Archie åter jämra sig. »Jag ser henne alltid. Hon följer mig, vart jag går,» sade han.

Han satt vänd mot pelaren, där den döda stod, och stirrade fram mot henne. Men Elsalill förstod, att han inte såg den döda. Han talade inte om henne, utan om någon, som ständigt fanns i hans tankar.

Elsalill stod kvar vid luckan och följde med allt, som skedde. Hon tänkte, att hon helst av allt ville veta vem det var, som sir Archie ständigt bar i sina tankar.

Plötsligen märkte hon, att den döda hade satt sig på bänken bredvid sir Archie och viskade i hans öra.

Men sir Archie visste alltjämt ingenting om att hon var honom så nära och att hon satt och viskade i hans öra. Han märkte hennes närvaro endast genom den förfärliga ängslan, som kom över honom.

Elsalill såg, att då den döda hade suttit och viskat ett par ögonblick vid sir Archie, lade han ned sitt huvud i händerna och grät: »Ack, om jag dock aldrig hade funnit den unga jungfrun!» sade

han. »Jag ångrar intet annat, än att jag inte lät den unga jungfrun undslippa, då hon bad mig.»

De båda andra skottarna upphörde att dricka och sågo förskräckta på sir Archie, som på detta sätt lade bort all manlighet och gav vika för ånger. De sutto rådlösa en stund, men därpå gick en av dem fram till disken, tog den största dryckeskanna där stod och fyllde den med rött vin. Sedan gick han fram till sir Archie, slog honom på axeln och sade: »Drick, min bror! Herr Arnes penningar vara ännu. Så länge vi ha råd att skaffa oss sådant vin som detta, behöver inte sorgen ta makten över oss.»

Men i detsamma, som detta var sagt: »Drick, min bror! Herr Arnes penningar vara ännu,» såg Elsalill, att den döda reste sig från bänken och försvann.

Och med detsamma såg Elsalill framför sig tre karlar, som hade stora skägg och ludna skinnkläder och kämpade med herr Arnes folk. Och nu kände hon igen, att de voro de tre männen, som sutto i källaren: sir Archie, sir Filip och sir Reginald.

III.

Elsalill gick ut ur rummet, där hon hade stått och sköljt värdinnans bägare, och slöt sakta dörren efter sig. I den smala gången därutanför stannade hon. Hon stödde sig mot väggen och stod där orörlig nära nog en timme.

Medan hon stod där, tänkte hon vid sig själv: »Jag kan inte förråda honom. Han må ha gjort vad ont han vill, men jag håller honom av hjärtat kär. Jag kan inte sända honom till stegel och hjul. Jag kan inte se dem bränna av honom hand och fot.»

Stormen, som hade rasat hela dagen, tog till och blev allt väldigare, ju längre det led på kvällen, och Elsalill hörde dess starka brus, där hon stod i mörkret.

»Nu är den första vårstormen kommen,» tänkte hon. »Nu har den kommit i sin väldighet för att göra havet fritt och bryta isen. Om några dagar skola vi ha öppet vatten, och då kommer sir Archie att draga härifrån, och aldrig vänder han hit igen. Han kommer inte att begå några flera ogärningar i detta land. Vartill gagnar det då, att han blir infångad och straffad? Varken de döda eller de levande ha därav någon hugnad.»

Elsalill svepte kappan omkring sig. Hon tänkte, att hon skulle gå hem och sätta sig tyst vid sitt arbete utan att förråda hemligheten för någon människa.

Men innan hon hade lyft sin fot för att gå, hade hon redan uppgivit sin avsikt och blev stående.

Hon stod stilla och hörde stormen brusa. Hon tänkte åter på att nu skulle det snart bli vår. Snön skulle försvinna, och jorden skulle kläda sig grön.

»Gud förbarme sig, vad detta blir för en vår för mig!» tänkte Elsalill. »Ingen glädje och ingen

lycka kunna grönska för mig efter denna vinterns köld.»

»Det var endast för ett år sedan,» tänkte hon. »Då var jag så lycklig, när vintern var till ända och våren kom. Jag minns en kväll, den var så vacker, att jag inte kunde sitta hemma vid gården. Då tog jag min fostersyster vid handen, och vi vandrade ut i marken för att taga in grönt löv och pryda ugnsmuren.»

Hon stod och drog sig till minnes hur hon och hennes fostersyster hade vandrat utåt en grön stig. Och där vid sidan av vägen hade de sett en liten ungbjörk, som hade blivit avhuggen. Det syntes på veden, att den hade blivit huggen för flera dagar sedan. Men nu sågo de, att det stackars avhuggna trädet hade börjat grönska, och att dess blad trängde ut ur knopparna.

Då hade hennes fostersyster stannat och böjt sig ned över trädet. »Ack, du arma träd,» sade hon, »vad ont har du väl begått, eftersom du inte kan dö, fastän du är avhugget? Varför måste du slå ut dina blad, som om du ännu levde?»

Då hade Elsalill skrattat åt henne och svarat henne: »Det grönskar väl så ljuvligt, därför att den, som har huggit det, skall se vad skada han har gjort och känna ånger.»

Men hennes fostersyster hade inte skrattat. Hon hade fått tårarna i ögonen.

»Det är en stor synd att fälla ett träd i lövsprickningen, då det är så fullt av kraft, att det inte kan dö. Det är förfärligt för en död, då han

inte får ro i sin grav. De, som äro döda, de kunna inte vänta sig mycket gott, de kunna varken nås av kärlek eller lycka. Det enda goda, som de ännu begära, det är att få sova i stilla ro. Jag må väl gråta, då du säger, att björken inte kan dö, därför att den tänker på sin mördare. Det är dock det hårdaste öde för en, som har berövats livet, att inte få sova i ro, därför att han måste förfölja sin mördare. De döda ha intet annat att eftersträva än att få sova i ro.»

Då Elsalill påminde sig detta, började hon gråta och vrida sina händer.

»Min fostersyster får inte ro i sin grav,» sade hon, »om jag inte förråder min älskade. Om jag inte bistår henne härutinnan, då måste hon irra ovan jord utan vila och ro. Min arma fostersyster, hon har inte mer att önska än att få ro i sin grav, och den kan jag inte ge henne, utan att jag sänder den jag har kär till stegel och hjul.»

IV.

Sir Archie kom ut ur källarsalen och gick fram genom den smala gången. Nu var lyktan, som hängde i taket, åter tänd, och i dess sken såg han, att en ung jungfru stod och stödde sig mot väggen.

Hon var så blek, och hon stod så stilla, att sir Archie blev rädd och tänkte: »Nu äntligen står

den döda, som förföljer mig alla dagar, inför mina ögon.»

Då sir Archie gick förbi Elsalill, lade han sin hand på hennes för att få veta om det verkligen var en död, som stod där. Och handen var så kall, att han inte kunde säga om den tillhörde en död eller en levande.

Men då sir Archie rörde vid Elsalills hand, ryckte hon den tillbaka, och då kände sir Archie igen Elsalill.

Han trodde, att hon hade kommit dit för hans skull, och han blev mycket glad över att få se henne. I detsamma for en tanke igenom honom: »Nu vet jag vad jag vill göra, på det att den döda må bli försonad och upphöra att förfölja mig.»

Han tog Elsalills händer mellan sina och förde dem upp till sina läppar. »Gud signe dig, därför att du har kommit till mig i kväll, Elsalill!» sade han.

Men Elsalills hjärta var så bedrövat. Hon kunde inte tala för tårar ens så mycket, som behövdes för att säga sir Archie, att hon inte hade gått dit för att sammanträffa med honom.

Sir Archie stod tyst en lång stund, men han höll Elsalills händer mellan sina hela tiden. Och ju längre han stod på detta sätt, desto klarare och vackrare blev hans ansikte.

»Elsalill,» sade sir Archie, och han talade med mycken högtidlighet. »På flera dagar har jag inte kommit till dig, därför att jag har varit plågad av svåra tankar. De ha aldrig lämnat mig ro, och

jag trodde, att jag var på väg att mista förståndet. Men i kväll har det blivit bättre för mig, och jag ser inte mer för mina ögon den bilden, som plågade mig. Och då jag fann dig härute, sade mig mitt hjärta vad jag skulle göra för att komma ifrån min plåga till allan tid.»

Han böjde sig ned, för att han skulle kunna se Elsalill in i ögonen, men då hon stod med nedfällda ögonlock, fortfor han:

»Du är vred på mig, Elsalill, därför att jag inte har kommit till dig på flera dagar. Men jag har inte kunnat komma, därför att då jag såg dig, påmindes jag än mer om det, som pinade mig. Då jag såg dig, måste jag än mer tänka på en ung jungfru, mot vilken jag har handlat illa. Jag har eljest handlat illa mot många människor, Elsalill, men mitt samvete förföljer mig inte för något annat än det, som jag har begått mot den unga jungfrun.»

Då Elsalill alltjämt teg, tog han åter hennes händer och drog dem upp till sina läppar och kysste dem.

»Hör nu, Elsalill, vad mitt hjärta sade till mig, då jag fick se, att du stod härute och väntade mig! 'Du har förfördelat en jungfru,' sade det, 'därför skall du sona mot en annan, vad du har låtit henne lida. Du skall ta henne till din hustru, och du skall vara så god mot henne, att hon aldrig får känna sorg. Du skall bevara henne en sådan trohet, att du älskar henne mer på den

sista dagen, som du lever, än på din bröllopsdag.'»

Elsalill stod kvar på samma sätt med nedslagna ögon. Då lade sir Archie handen på hennes huvud och reste upp det. »Jag måste veta, Elsalill, om du hör vad jag säger,» sade han.

Då såg han, att Elsalill grät så häftigt, att stora tårar runno henne utför kinderna.

»Varför gråter du, Elsalill?» frågade sir Archie.

»Jag gråter, sir Archie,» sade Elsalill, »därför att jag bär en alltför stor kärlek till er i mitt hjärta.»

Då flyttade sig sir Archie än närmare Elsalill och lade sin arm om hennes liv. »Hör du, hur stormen tjuter därute?» sade han. »Det betyder, att havet snart går upp, och att skepp och fartyg åter skola kunna färdas över till mitt hemland. Säg mig nu, Elsalill, om du vill följa mig dit över, så att jag kan få göra gott emot dig vad jag har gjort ont emot en annan?»

Sir Archie ställde sig att viska vid Elsalill om det ljuvliga liv, som väntade henne, och Elsalill började tänka vid sig själv: »Ack, att jag dock inte visste vad ont han har begått! Då skulle jag följa honom och leva lycklig med honom.»

Sir Archie kom henne allt närmare, och då Elsalill blickade upp, såg hon, att hans ansikte var böjt över henne, och att han var nära att kyssa henne på pannan. Då kom hon ihåg den döda, som nyss hade varit hos henne och kysst

henne. Hon ryckte sig lös från sir Archie och sade: »Nej, sir Archie, jag skall aldrig följa er.»

»Jo,» sade sir Archie, »du måste följa mig, Elsalill, eljest drages jag ned till min undergång.»

Han började viska allt ömmare ord till jungfrun, och hon tänkte åter vid sig själv: »Vore det inte mera behagligt för Gud och människor, om han finge försona sitt onda liv och bli en rättskaffens man? Vem har väl nytta av att han blir straffad och dödad?»

Då Elsalill började tänka så, kommo ett par män gående, som ämnade sig in i källarsalen. Då sir Archie märkte, att de kastade nyfikna blickar på honom och jungfrun, sade han till henne:

»Kom, Elsalill, så skall jag följa dig hem! Jag vill inte, att någon skall se, att du har kommit till mig i källarsalen.»

Då blickade Elsalill upp, som om hon plötsligen hade påmint sig, att hon hade ett annat ärende att fullfölja än att lyssna till sir Archie. Men hennes hjärta pinade henne, då hon tänkte på att förråda hans brott. »Om du utlämnar honom till bödeln, då måste jag brista,» sade hennes hjärta till henne. Och sir Archie drog jungfruns kappa tätare omkring henne och förde henne ut på gatan. Sedan gick han med henne ända upp till Torarins stuga. Och hon märkte, att varje gång, då stormen kom brusande mycket hårt emot dem, ställde han sig framför henne och skyddade henne.

Elsalill tänkte hela tiden, medan de gingo:

»Min döda fostersyster visste inte om detta, att han ville försona sitt brott och bli en god människa.»

Sir Archie viskade alltjämt de ljuvaste ord i Elsalills öra. Och ju längre Elsalill lyssnade till honom, desto större blev hennes förvissning.

»Det må ha varit, för att jag skulle få höra sir Archie viska sådana ord i mitt öra, som min fostersyster kallade mig ut,» tänkte hon. »Hon älskar mig så högt. Hon önskar inte min olycka utan min lycka.»

Och då de stannade utanför kojan, frågade sir Archie Elsalill än en gång om hon ville följa honom över havet. Och Elsalill svarade, att med Guds hjälp ville hon ledsaga honom.

Den fredlösa.

NÄSTA DAG hade stormen upphört. Det var nu blidväder, men det tärde inte stort på isen, utan havet stod lika stängt som någonsin.

Då Elsalill vaknade på morgonen, tänkte hon: »Visserligen är det bättre, att en ogärningsman omvänder sig och lever efter Guds bud, än att han blir straffad och dödad.»

Fram på dagen sände sir Archie en budbärare till Elsalill, som förde med sig till henne en bred armring av guld.

Och det fröjdade Elsalill, att sir Archie hade tänkt på att göra henne en glädje, och hon tackade budbäraren och mottog gåvan.

Men då han var gången, kom hon att tänka därpå, att denna ring hade sir Archie köpt henne för herr Arnes penningar. Hon kunde inte uthärda att se den, då hon tänkte på detta. Hon rev den av armen och kastade den långt ifrån sig.

»Vad skall det bli för ett liv för mig, om jag ständigt måste tänka, att jag lever av herr Arnes

penningar?» tänkte hon. »Om jag för en smula mat till mina läppar, måste jag då inte tänka på de rövade penningarna? Och om jag får ett nytt klädesplagg, så måste jag höra det ringa i mitt öra, att detta är köpt för orättfånget gods. Nu ser jag dock, att det är mig omöjligt att följa sir Archie och leva livet samman med honom. Jag skall säga honom detta, då han kommer till mig.»

Då det led mot kvällen, kom sir Archie till henne. Han var helt glad, han hade inte varit plågad av onda tankar, och han trodde, att detta kom sig därav, att han hade lovat att göra gott mot en ung jungfru vad han hade förbrutit mot en annan.

Då Elsalill såg honom och hörde honom tala, förmådde hon inte säga honom, att hon var bedrövad och ville skiljas från honom.

Alla de sorger, som tärde henne, glömde hon, då hon satt och hörde på sir Archie.

Nästa dag var en söndag, och då gick Elsalill i kyrkan. Hon gick dit både under högmässa och aftonsång.

Då hon under högmässan satt och lyssnade till prästen, så hörde hon någon snyfta och gråta helt nära henne.

Hon trodde, att det var någon av dem, som sutto bredvid henne i bänken, som grät, men om hon blickade till höger eller vänster, så såg hon intet annat än lugna och högtidliga människor.

Likafullt hörde hon tydligt, att någon grät, och hon tyckte, att den gråtande var henne så

nära, att hon skulle kunna nå henne, om hon endast sträckte ut sin hand.

Elsalill satt och hörde hur det suckade och snyftade, och hon tänkte inom sig, att hon aldrig hade hört något, som hade ljudit så sorgefullt.

»Vem är det, som bär på en så djup sorg, att hon måste fälla så bittra tårar?» tänkte Elsalill.

Hon såg sig tillbaka, och hon lutade sig fram över nästa bänk för att se. Men alla sutto tysta, och ingens anlete var översköljt av tårar.

Då tänkte Elsalill, att hon väl inte behövde spörja och undra. Hon hade dock från första stunden vetat vem det var, som grät bredvid henne.

»Kära,» viskade hon, »varför visar du dig inte för mig, såsom du gjorde i förrgår? Du vet ju dock, att jag gärna vill göra allt, vad jag kan, för att torka dina tårar.»

Hon lyssnade efter svar, men hon fick intet. Hon hörde endast hur den döda snyftade bredvid henne.

Elsalill försökte att lyssna till vad prästen sade på sin predikstol, men hon kunde föga följa med vad han sade. Och hon blev otålig och viskade: »Jag vet en, som har större skäl att gråta än någon annan, och det är jag själv. Hade inte min fostersyster låtit mig veta vilka som voro hennes mördare, så kunde jag nu ha suttit här med hjärtat fullt av fröjd.»

Medan hon lyssnade på gråtandet, blev hon alltmer harmsen, så att hon tänkte: »Hur kan min

döda fostersyster begära av mig, att jag skall förråda den jag har kär? Aldrig hade hon själv velat begå en sådan handling, om hon ännu hade levat.»

Hon satt instängd i kyrkbänken, men hon kunde knappt hålla sig stilla. Hon vaggade kroppen fram och tillbaka, och hon vred händerna. »Nu skall väl detta följa mig hela dagen,» tänkte hon. »Vem vet,» fortfor hon och blev alltmer ängslig, »vem vet om det inte skall följa mig genom hela mitt liv?»

Men allt djupare och tyngre blevo de snyftningar, som hon hörde bredvid sig, och till sist rördes dock hennes hjärta, så att hon själv började gråta.

»Den måste väl ha en förfärligt tung sorg, som gråter så,» tänkte hon. »Den måtte väl bära på ett lidande, som är tyngre, än att en levande kan fatta det.»

Då gudstjänsten var slut och Elsalill hade kommit ut ur kyrkan, hörde hon inte mera det där snyftandet. Men under hela hemvägen gick hon själv och grät, därför att hennes fostersyster inte kunde få ro i sin grav.

Då det ånyo blev gudstjänst på aftonen, gick Elsalill åter till kyrkan, därför att hon måste veta om hennes fostersyster ännu satt där och grät.

Och så snart Elsalill trädde in i kyrkan, hörde hon henne, och hennes själ darrade inom henne, då hon förnam snyftningarna. Hon kände, att hennes styrka förgick henne, och hon hade inte

vilja till annat än att hjälpa den döda, som gick fredlös omkring bland människorna.

Då Elsalill kom ut ur kyrkan, var det ännu så ljust, att hon kunde se, att en av dem, som gingo före henne, satte blodiga fotspår på snön.

»Vem kan det vara, som är så fattig, att han går med nakna fötter och sätter blodiga fotspår på snön?» tänkte hon.

Alla de, som gingo framför henne, sågo ut att vara välbärgat folk. De voro alla ordentligt klädda och hade skor på fötterna.

Men de röda fotspåren voro inte gamla. Elsalill såg hur de avtrycktes i snön av någon i den skaran, som gick före henne.

»Det är någon, som har gått sig fördärvad på långa vägar,» tänkte hon. »Gud låte honom inte behöva gå länge, innan han kommer in under tak och finner vila!»

Hon ville gärna veta vem det var, som hade gjort en så tung vandring, och hon följde efter fotspåren, fastän hon därför måste vika av från sin egen väg.

Men plötsligen märkte hon, att alla de kyrkobesökande hade tagit av åt annat håll, och att hon var ensam på gatan. Likafullt fortforo de blodröda fotspåren att avteckna sig framför henne.

»Det är min arma fostersyster, som går där,» tänkte hon då, och hon visste med sig, att hon hade anat hela tiden, att det var hon.

»Ack, min arma fostersyster, jag trodde, att du vandrade så lätt fram över jorden, att du inte

stödde din fot mot marken. Men inte kan någon av de levande förstå hur plågsam din vandring kan vara dig.»

Tårarna sprungo henne i ögonen, och hon suckade: »Att hon dock inte kan finna ro i sin grav! Ve mig, att hon har måst irra här så länge, att hennes fötter ha lupit i blod!»

»Stanna, min kära fostersyster!» ropade hon. »Stanna, så att jag kan få tala med dig!»

Men då hon ropade på detta sätt, såg hon, att fotspåren sattes än snabbare på snön, som om den döda skyndade på sina steg.

»Nu flyr hon undan mig. Hon väntar sig inte mer någon hjälp av mig,» sade Elsalill.

De blodiga fotspåren gjorde henne alldeles utom sig, och hon utropade: »Min kära fostersyster! Jag skall göra allt, vad du vill, på det att du må finna ro i din grav.»

Kort efter att Elsalill hade sagt dessa ord, kom en storväxt kvinna, som hade gått efter henne, fram till henne och lade sin hand på hennes arm.

»Vem är du, som går här på gatan och gråter och vrider händerna?» sade kvinnan. »Du är lik en liten jungfru, som kom till mig i fredags och bad om tjänst och sedan blev borta för mig. Eller är kanske du densamma?»

»Nej, inte är jag densamma,» sade Elsalill, »men om det är så, som jag tror, att ni är värdinnan på rådhuskällaren, så vet jag vilken jungfru det är, som ni talar om.»

»Då skall du säga mig varför hon gick bort

från mig och inte har kommit tillbaka,» sade värdinnan.

»Hon gick bort från er,» sade Elsalill, »därför att hon inte ville höra talet av alla de ogärningsmän, som sutto i er sal.»

»Det sitter många vilda karlar i min sal, men inte sitta där några ogärningsmän,» sade värdinnan.

»Dock hörde jungfrun, att tre män sutto där och talade med varandra,» sade Elsalill, »och en av dem sade: 'Drick, min bror! Herr Arnes penningar vara ännu.'»

Då Elsalill hade sagt detta, tänkte hon: »Nu har jag hjälpt min fostersyster och talat om vad jag har hört. Må nu Gud hjälpa mig, så att värdinnan inte bryr sig om att tro mina ord, så har jag ingen skuld.»

Men då hon såg på värdinnans ansikte, att hon trodde henne, blev hon rädd och ville fly sin väg.

Men innan hon hann att taga ett steg, hade värdinnans tunga hand fattat ett säkert tag i henne, så att hon inte kunde undkomma.

»Har du hört omtalas, att sådana ord ha blivit fällda i min källarsal, jungfru,» sade värdinnan, »då är det inte skäl, att du löper din väg. Utan du måste följa mig till dem, som ha makt och vilja att gripa mördarna och skaffa dem deras straff.»

Sir Archies flykt.

ELSALILL KOM IN I KÄLLARSALEN, insvept i sin långa kappa, och gick fram till ett bord, där sir Archie satt och drack med sina vänner. En mängd gäster sutto bänkade utmed borden i källarsalen, men Elsalill brydde sig inte om alla de undrande blickar, som kastades efter henne, då hon gick och satte sig vid sidan av den, som hon höll kär. Hon tänkte blott, att under de sista ögonblick, som sir Archie ännu hade sin frihet, ville hon vara tillsammans med honom.

Då sir Archie såg Elsalill komma för att taga plats bredvid honom, steg han upp och satte sig med henne vid ett bord, som stod långt nere i salen, undangömt bakom en pelare. Hon kunde se, att han inte tyckte om, att hon hade kommit till honom ute på en källare, där det inte var sed, att unga jungfrur läto se sig.

»Jag har intet långt ärende att säga er, sir Archie,» sade Elsalill, »men ni måste dock veta, att det inte står till för mig att följa er över till ert land.»

Då sir Archie hörde Elsalill säga detta, blev han förfärad, ty han fruktade, att om han förlorade Elsalill, så skulle de onda tankarna åter taga väldet över honom.

»Varför vill du inte följa mig, Elsalill?» sade sir Archie.

Elsalill satt blek som en död. Hennes tankar voro så förvirrade, att hon knappt visste vad hon svarade honom.

»Det kan inte vara så gott att följa en landsknekt,» sade hon. »Ingen vet om en sådan håller loven och tro.»

Innan sir Archie hann svara, kom en sjöman in i källarsalen.

Han gick fram till sir Archie och sade till honom, att han var utsänd av skepparen på den stora galeasen, som låg infrusen bakom Klöverön. Nu bad skepparen, att sir Archie och alla hans män i denna kväll skulle göra sin packning i ordning och komma ombord. Stormen hade tagit vid på nytt, och havet hade börjat rensa långt borta i väster. Det kunde väl hända, att de skulle ha öppen väg över till Skottland före dagningen.

»Du hör vad han säger,» sade sir Archie till Elsalill. »Vill du följa mig?»

»Nej,» sade Elsalill, »jag vill inte följa er.»

Men inom sig blev hon mycket glad, ty hon tänkte: »Nu kan det dock hända, att det ställer sig så, att han drar bort härifrån, innan vakten hinner komma och gripa honom.»

Sir Archie reste sig och gick bort till sir Filip

och sir Reginald och talade om budskapet. »Gå ni före mig hem till härbärget,» sade han, »och ordna med allt! Jag måste ännu tala ett par ord med Elsalill.»

Då Elsalill såg, att sir Archie kom tillbaka till henne, slog hon ut med händerna som för att visa bort honom. »Varför kommer ni tillbaka, sir Archie?» sade hon. »Varför skyndar ni inte ner till havet så raskt, som era fötter kunna bära er?»

Ty hon hade en så stor kärlek till sir Archie. Hon hade väl förrått honom för sin kära fostersysters skull, men hon önskade intet hellre, än att han skulle undkomma.

»Nej, jag vill först bedja dig än en gång, att du måtte komma med mig,» sade sir Archie.

»Det vet ni dock, sir Archie, att jag inte kan följa er,» sade Elsalill.

»Varför kan du inte?» sade sir Archie. »Du är en så ensam och fattig tös, att ingen frågar efter vad som blir av dig. Men om du kommer med mig, skall jag göra dig till en mäktig fru. Jag är en förnäm man i mitt eget land. Du skall få gå klädd i silke och guld, och du skall få träda dansen på konungens hov.»

Elsalill darrade av ängslan över att han dröjde hos henne, medan ännu flykten låg honom öppen. Hon hade knappt ro att svara honom: »Drag nu hädan, sir Archie! Ni skall inte dröja längre för att bedja mig.»

»Jag vill säga dig något, Elsalill,» sade sir

Archie och talade till henne med allt vekare röst. »När jag först såg dig, då tänkte jag blott på att dåra och locka dig. Jag lovade dig i förstone slott och guld blott på skämt, men alltsedan i förrgår kväll har jag menat det ärligt med dig. Och nu är det min vilja och önskan att göra dig till min hustru. Du kan lita på mig, så sant som jag är en ädling och en krigare.»

I detsamma hörde Elsalill, att vapenklädda män tågade fram på torget utanför källaren. »Om jag nu följer honom,» tänkte hon, »så kan han ännu undkomma. Jag drar honom i fördärvet, om jag nekar. Det är för min skull han blir sittande här så länge, att vakten hinner att gripa honom. Men jag kan dock inte följa den, som har mördat alla de mina.»

»Sir Archie,» sade Elsalill, och hon hoppades, att hon skulle kunna skrämma honom. »Hör ni inte, att det kommer vapenklädda män tågande över torget?»

»Jo, jag hör,» sade sir Archie, »det har väl varit något slagsmål på en krog. Bli du inte orolig, Elsalill! Det är bara några fiskare, som ha kommit i gräl om väder och vind.»

»Sir Archie,» sade Elsalill, »hör ni inte, att de stanna utanför rådhuset?»

Elsalill skalv från topp till tå, men sir Archie märkte det inte, utan var alldeles lugn.

»Var vill du väl att de eljest skulle stanna?» sade sir Archie. »De måste ju föra orostiftarna hit för att sätta in dem i häktet i rådhuset.

Lyssna inte efter dem, Elsalill, utan lyssna till mig, som ber dig följa mig över havet!»

Men Elsalill sökte än en gång att skrämma sir Archie.

»Sir Archie,» sade hon, »hör ni inte hur knektarna komma utför trappan till rådhuskällaren?»

»Jo, jag hör,» sade sir Archie, »de komma väl hit för att tömma en kanna öl, sedan de ha satt sina fångar i säkert förvar. Tänk inte på dem, Elsalill, utan tänk på att i morgon fara du och jag på det fria havet till mitt kära fädernesland!»

Men Elsalill var blek som ett lik, och hon darrade så, att hon knappt kunde tala.

»Sir Archie,» sade hon, »ser ni inte hur de tala vid värdinnan däruppe vid disken? De fråga henne väl om någon av dem, som de söka, finns härinne.»

»De göra nog upp med henne, att hon skall blanda till åt dem en stark och varm dryck i denna stormiga natt,» sade sir Archie. »Du skall inte darra och skälva så svårt, Elsalill. Du kan följa mig utan fruktan. Jag säger dig, att om min fader nu ville gifta bort mig med den ädlaste fröken i vårt land, skulle jag ge henne nej. Far du med mig över havet i full trygghet, Elsalill! Du skall resa mot den största lycka och fröjd.»

Det samlades allt flera knektar nere vid dörren, och Elsalill kunde inte bärga sig längre för ängslans skull. »Jag kan inte se detta, att de komma och gripa honom,» tänkte hon. Hon lutade sig mot sir Archie och viskade till honom:

»Hör ni inte, sir Archie, att knektarna fråga värdinnan om herr Arnes mördare finnas här i salen?»

Då kastade sir Archie en blick framåt rummet och såg på landsknektarna, som talade med värdinnan. Men han stod inte upp för att fly, som Elsalill hade väntat, utan han böjde sig ned och såg Elsalill djupt in i ögonen. »Är det du, Elsalill, som har känt igen mig och förrått mig?» frågade han.

»Jag har gjort det för min kära fostersysters skull, för att hon skulle få ro i sin grav,» sade Elsalill. »Gud vet vad det kostade mig att göra det. Men fly nu, sir Archie! Det är ännu tid. De ha inte ännu spärrat alla dörrar och förstugor.»

»Du vargunge!» sade sir Archie. »Då jag första gången såg dig på bryggorna, tänkte jag, att jag borde dräpa dig.»

Men Elsalill lade sin hand på hans arm. »Fly, sir Archie! Jag kan inte sitta stilla och se, att de komma och gripa er. Vill ni inte fly utan mig, så skall jag i Guds namn följa er. Men sitt inte stilla här längre för min skull, sir Archie! Allt, vad ni vill, skall jag göra för er, endast ni räddar ert liv.»

Men sir Archie var nu mycket vred, och han talade hånligt till Elsalill.

»Nu får du aldrig, jungfru, vandra i guldstickade skor genom stora slottsgemak. Nu får du i hela ditt liv stanna här i Marstrand och rensa sill. Aldrig får du en man, som har slott och län,

Elsalill. Din man blir en fattig fiskare, och din bostad blir en koja på ett kalt skär.»

»Hör ni inte hur de sätta ut vakt vid alla dörrar och fälla lansar framför ingångarna?» frågade Elsalill. »Varför skyndar ni inte härifrån? Varför flyr ni inte ner på isen och gömmer er undan på ett skepp?»

»Jag flyr inte, därför att jag tycker om att sitta och språka med Elsalill,» sade sir Archie. »Tänker du på att det nu är slut med all glädje för dig, Elsalill? Tänker du på att det nu är slut för mig att hoppas, att jag skulle kunna försona min skuld?»

»Sir Archie,» viskade Elsalill och reste sig upp i sin förskräckelse, »nu äro knektarna färdiga. Nu komma de för att gripa er. Skynda er att fly! Jag skall komma till er ute på skeppet, sir Archie, om ni bara flyr.»

»Du behöver inte vara så rädd, Elsalill,» sade sir Archie. »Vi ha ännu någon tid kvar att språka med varandra. Knektarna tänka inte kasta sig över mig härinne, där jag kan försvara mig. De ämna fånga mig i den trånga källartrappan. Där tänka de spetsa mig på sina långa spjut. Det är ju detta du alltid har önskat mig, Elsalill.»

Men ju mer förskrämd Elsalill visade sig, desto lugnare blev sir Archie. Hon bad alltjämt, att han skulle fly, men han skrattade åt henne.

»Du skall inte vara så säker, jungfru, att knektarna kunna fånga mig. Jag har lupit värre faror än denna och kommit undan. Det var väl

värre för mig för några månader sedan i Sverige. Det var några bakdantare, som hade sagt till kung Johan, att hans skotska garde inte var honom troget. Och kungen trodde dem. Han lät sätta de tre anförarna i tornet, och deras knektar sände han ur sitt rike och lät bevaka dem, ända tills de voro komna över gränsen.»

»Fly, sir Archie, fly!» bad Elsalill.

»Du skall inte vara orolig för mig, Elsalill,» sade sir Archie och skrattade hårt. »I kväll är jag mig lik igen, nu är jag åter i mitt gamla lynne. Nu ser jag inte mer den unga jungfrun för mina ögon. Då reder jag mig nog. Jag skall berätta för dig om de tre, som sutto i kung Johans fängelse. De smögo ur tornet en natt, då väktarna voro rusiga, och lupo sin väg. Sedan flydde de mot gränsen. Men så länge som de vandrade i den svenske kungens land, vågade de inte förråda vilka de voro. De visste ingen annan råd, Elsalill, de skaffade sig dräkter av ludet skinn och sade, att de voro garvargesäller, som gingo över landet för att söka efter arbete.»

Nu började Elsalill märka hur förändrad sir Archie var mot henne. Och hon förstod, att han hatade henne, sedan han hade fått veta, att hon hade förrått honom.

»Tala inte så, sir Archie!» sade Elsalill.

»Varför skulle du svika mig, då jag trodde dig som bäst?» sade sir Archie. »Nu är jag åter sådan, som jag förr var. Nu bryr jag mig inte om att spara någon. Och nu skall du få se, att allt åter

kommer att gå mig väl, som det har gjort förr i världen. Voro vi inte illa ute, jag och mina kamrater, då vi äntligen hade genomvandrat Sverige och kommo hit ner till kusten? Vi hade inte penningar, så att vi kunde köpa oss hederliga kläder. Vi hade inte penningar, så att vi kunde skaffa oss överfart till Skottland. Vi visste oss ingen annan råd än att göra ett inbrott i Solberga prästgård.»

»Tala inte mer om detta!» sade Elsalill.

»Jo, nu skall du höra allt, Elsalill,» sade sir Archie. »Det är en sak, som du inte vet, och det är, att först, då vi voro inkomna i prästgården, gingo vi fram till herr Arne, väckte honom och sade till honom, att han skulle ge oss penningar. Om han gjorde det godvilligt, skulle vi inte skada honom. Men herr Arne öppnade strid med oss, och då måste vi fälla honom. Och sedan vi hade dödat honom, måste vi fälla allt hans folk.»

Elsalill avbröt inte mera sir Archie, men det blev tomt och kallt i hennes hjärta. Hon ryste, då hon såg och hörde sir Archie, ty då han talade, fick han ett grymt och blodtörstigt utseende. »Vad har jag velat göra?» tänkte hon. »Har jag varit galen och älskat den, som har mördat alla de mina? Må Gud förlåta mig min synd!»

»Då vi trodde, att alla voro döda,» sade sir Archie, »släpade vi ut den tunga penningkistan ur huset. Sedan lade vi eld däromkring, på det att människor skulle tro, att herr Arne hade bränt inne.»

»Jag har älskat en ulv i skogen,» sade Elsalill till sig själv. »Och honom har jag velat rädda från straff!»

»Men vi foro ner på isen och flydde utåt havet,» fortfor sir Archie. Vi voro inte rädda, så länge som vi sågo elden låga mot skyn, men då vi sågo den avtaga, blevo vi skrämda. Vi förstodo, att det hade kommit folk tillstädes, som hade släckt eldsvådan, och att vi skulle bli eftersatta. Då körde vi tillbaka mot land, där vi hade sett en åmynning med svag is. Vi lyfte penningkistan av släden och körde framåt, tills isen brast under hästen. Då läto vi den drunkna och sprungo själva åt sidan. Om du vore annat än en jungfru, Elsalill, skulle du förstå, att detta var raskt handlat. Vi hade skött oss som män.»

Nu höll sig Elsalill stilla. Hon satt och kände en svidande värk i sitt hjärta. Men sir Archie hatade henne och var glad att plåga henne. »Därpå togo vi våra skärp och fäste dem vid kistan och började draga. Men då kistan gjorde märke i isen, gingo vi i land, kvistade av en gran och lade granris under kistan. Därpå togo vi av oss våra skor och vandrade bort över isen utan att lämna spår efter oss.»

Sir Archie höll inne för att kasta en hånfull blick på Elsalill.

»Fastän allt detta hade lyckats oss väl, voro vi dock illa ute. Vart vi kommo i våra blodiga kläder, skulle vi bli igenkända och gripna. Men hör nu detta, Elsalill, så att du kan säga det till

alla dem, som vilja göra sig besvär att sätta efter oss, på det att de må förstå, att vi inte äro av dem, som det är lätt att taga! Hör detta, att då vi kommo gående över isen här fram emot Marstrand, mötte vi på havet våra landsmän och kamrater, desamma, som av kung Johan hade blivit sända ur hans land. De hade inte kunnat lämna Marstrand för isens skull, och de hulpo oss i vår nöd, så att vi fingo kläder. Sedan ha vi gått omkring utan fara här i Marstrand. Och ingen fara skulle ha varit över oss nu, om inte du hade varit trolös och svikit mig.»

Elsalill satt stilla. Det var en för stor sorg för henne. Hon kunde knappt känna, att hennes hjärta slog.

Men sir Archie sprang upp och utropade:

»Och intet ont skall hända oss i denna kväll heller. Det skall du bli vittne till, Elsalill.»

I detsamma grep han Elsalill med båda sina händer och lyfte upp henne. Och med Elsalill framför sig som en sköld sprang sir Archie genom källarsalen ned mot utgången. Och knektarna, som voro utsatta att vakta vid dörren, sträckte sina långa spjut mot honom, men de vågade inte bruka dem av fruktan att såra Elsalill.

Då sir Archie kom i den trånga trappan och förstugan, sträckte han Elsalill framför sig på samma sätt. Och hon skyddade honom bättre än det yppersta harnesk, ty knektarna, som stodo uppställda där, kunde inte göra bruk av sina vapen. Han kom på detta sätt ett gott stycke

uppåt trappan, och Elsalill kände himmelens fria väder blåsa emot dem.

Men Elsalill hyste ingen kärlek mer för sir Archie, utan det dödligaste hat, och hon tänkte blott därpå, att han var en ond mördare. Och då hon nu såg, att hon skyddade honom med sin kropp, så att han var nära att undkomma, sträckte hon ut sin hand och drog till sig ett av spjuten, som knektarna höllo, och riktade det mot sitt hjärta. »Nu vill jag tjäna min fostersyster så, att detta ärendet äntligen lyktas,» tänkte Elsalill. Och vid nästa steg, som sir Archie tog uppåt trappan, trängde spjutet in i Elsalills hjärta.

Men då stod sir Archie redan överst på trappan. Och krigsknektarna foro tillbaka, då de sågo, att en av dem hade sårat jungfrun. Och han sprang förbi dem.

Då sir Archie kom ut på torget, hörde han härskri från en gränd och rop på skotska: »Till hjälp! Till hjälp! För Skottland! För Skottland!»

Det var sir Filip och sir Reginald, som hade samlat de skotske och nu kommo för att undsätta honom.

Och sir Archie sprang emot dem och ropade med hög röst: »Hitåt! Hitåt! För Skottland! För Skottland!»

Över isen.

DÅ SIR ARCHIE vandrade bort över isen, höll han alltjämt Elsalill på sin arm.

Sir Filip och sir Reginald gingo bredvid honom. De ville tala om för honom hur de hade kommit underfund med försåtet och hur det hade lyckats dem att skaffa den tunga penningkistan bort till galeasen och att samla landsmännen, men sir Archie lyssnade inte till dem. Han tycktes gå och samspråka med henne, som han bar på sin arm.

»Vem är det, som du för med dig?» frågade sir Reginald.

»Det är Elsalill,» svarade sir Archie. »Jag skall föra henne med mig över till Skottland. Jag vill inte lämna henne efter mig här. Här skulle hon aldrig bli annat än en fattig fiskrenserska.»

»Nej, det kan väl vara troligt,» sade sir Reginald.

»Här skulle ingen ge henne annat än kläder av grov ull,» sade sir Archie, »och en trång bädd av hårda plankor skulle hon få sova i. Men jag skall bädda henne på de mjukaste kuddar, och

hennes viloplats skall jag låta göra av marmor. Jag skall svepa om henne det dyraste skinn, och på hennes fötter skall jag låta sätta skor med juvelspännen.»

»Du ämnar henne stor ära,» sade sir Reginald.

»Jag kan inte låta henne stanna här hemma,» sade sir Archie, »ty vem skulle här ge sig tid att komma ihåg en sådan fattig stackare? Hon skulle bli förgäten av alla om endast några månader. Ingen skulle se till henne i hennes bostad, ingen skulle uppsöka henne i hennes ensamhet. Men då jag en gång uppnår mitt hem, skall jag där låta bygga henne en skön boning. Där skall hennes namn stå inristat i den hårda stenen, så att ingen skall glömma det. Där skall jag själv varje dag gå till henne, och där skall allt varda inrättat så präktigt, att folk skall komma resande långt ifrån för att besöka henne. Där skall finnas ljus och lampor brinnande natt och dag, och där skall ljuda sång och musik, som vore där ett ständigt gästabud.»

Stormen kom våldsamt emot dem, medan de vandrade ute på isen. Den ryckte lös Elsalills kappa och kom den att fladdra ut som en fana.

»Vill du hjälpa mig att bära Elsalill för ett ögonblick,» sade sir Archie, »medan jag lägger hennes kappa omkring henne?»

Sir Reginald tog emot Elsalill i sina armar, men med detsamma blev han så förfärad, att han lät henne glida mellan sina händer ned på isen.

»Jag visste inte, att Elsalill var död!» sade han.

Vågornas brus.

HELA NATTEN gick skepparen å den stora galeasen fram och tillbaka på det höga skansdäcket. Det var mörkt, och stormen ven omkring honom. Den kom drivande än med snö och än med regn. Alltjämt låg isen fast och säker runtom galeasen, så att skepparen likasåväl hade kunnat sova lugnt i sin koj.

Men han höll sig uppe hela natten. Gång efter annan satte han upp handen till örat och lyssnade.

Det var inte gott att veta vad han lyssnade efter. Allt sitt folk hade han ombord och likaså alla de resenärer, som han skulle frakta över till Skottland. De lågo nu allesammans och sovo i skeppsrummen. Ingen av dem förde något samtal, till vilket skepparen kunde lyssna.

Då stormen kom flygande fram över den fastfrusna galeasen, kastade den sig över fartyget, liksom av gammal vana för att driva det framför sig över havet. Och då galeasen alltjämt låg stilla,

tog stormen tag på tag i den. Det rasslade i alla de små istappar, som hängde i tackel och tåg. Det knakade och knarrade i skeppssidorna. Det ljöd hårda smällar i masterna, som pressades så, att de höllo på att brista.

Det var ingen tyst natt. Det hördes som ett lätt gnissel i luften, då snön kom vinande. Det hördes smatter och plask, då regnet piskade ned.

Men i isen uppkom den ena springan efter den andra, och därvid hördes ett dunder, som om det hade legat krigsskepp på havet och de hade lossat hårda skott mot varandra.

Men skepparen lyssnade inte efter något av allt detta.

Han gick uppe hela natten, ända tills en grå dager spred sig över himmelen, men han hörde ändå inte det, som han ville höra.

Till sist ljöd genom natten ett sjungande entonigt brus, ett vaggande, smekande ljud såsom av en fjärran sång.

Då skyndade skepparen tvärsöver roddarbänkarna i mitten av galeasen och bort till den höga uppbyggnaden i fören, där hans folk sov. »Stån nu upp,» ropade han till dem, »och fatten båtshakar och åror! Nu är snart den stund kommen, då vi bliva fria. Jag hör det öppna vattnets brus. Jag hör de fria vågornas sång.»

Männen reste sig genast ur sin sömn. De stodo på post längs med skeppssidorna, under det att morgonen långsamt klarnade.

Då det äntligen blev så ljust, att de kunde

se vad som hade skett under natten, funno de, att vikar och sund gingo öppna långt ut till havs. Men i den viken, där de lågo infrusna, fanns inte en ränna i isen, utan den låg fast och obruten.

Och i sundet, som ledde ut ur viken, hade det tornat upp sig en hög mur av is. Vågorna, som lekte fria därutanför, kastade dit upp isflak efter isflak.

Ute i sunden vimlade det av segel. Det var alla de fiskare, som hade legat infrusna i Marstrand, vilka nu strömmade därifrån. Sjön vräkte hög, och isstycken dansade ännu på vågorna, men fiskarna tyckte sig väl inte ha tid till att vänta på ett lugnt och ofarligt hav, utan de hade börjat sin färd. De stodo i fören på sina båtar och höllo skarp utkik. De små isstyckena motade de undan med en åra, men då de stora kommo, lade de om rodret och veko åt sidan. På galeasen stod skepparen i den högt uppbyggda skansen och såg efter dem. Han förstod, att de hade en besvärlig resa, men han såg också, att den ena efter den andra krånglade sig fram och nådde ut till havet.

Och då skepparen såg seglen glida fram över det blå havet, grep honom hans längtan så starkt, att hans ögon ville tåras.

Men hans skepp låg stilla, och framför honom upptornade sig isen till en allt väldigare mur.

Därute i havet flöto inte endast fartyg och båtar, utan stundom kommo också små vita berg av is seglande. Det var väldiga isflak, som hade kastats på varandra och seglade söderut. De

blänkte vita som silver i morgonsolen, och stundom lyste de upp så röda, som hade de blivit belagda med rosor.

Men mitt uppe i den fräsande stormen hördes höga rop. Än lät det som sjungande röster, och än lät det som dånande basuner. Det stod starkt jubel om dessa ljud. Det var så, att hjärtat måste vidgas, då de hördes. De utgingo från ett långt tåg av svanor, som kom farande söderifrån.

Men då skepparen såg isbergen draga mot söder och svanorna flyga mot norr, kom en sådan längtan över honom, att han vred sina händer.

»Ve, att jag skall ligga här!» sade han. »När blir det islossning härinne i viken? Här får jag ligga ännu i många dagar och vänta.»

Just då han tänkte detta, såg han en man kommande körande på isen. Han kom fram ur ett trångt sund åt Marstrandshållet, och han färdades så trygg på isen, som hade han inte vetat om, att vågorna åter hade börjat bära båtar och skepp.

Då han körde fram under galeasen, ropade han upp till skepparen:

»Käre, har du något att äta, där du ligger fastfrusen i isen? Vill du köpa av mig salt sill eller torkad långa eller rökt ål?»

Skepparen brydde sig inte om att svara honom. Han knöt näven åt honom och svor.

Då steg fiskmånglaren av lasset. Han tog en tapp hö ur släden och lade framför hästen. Därpå klättrade han upp på galeasens däck.

Då han stod framför skepparen, sade han till honom med stort allvar:

»Jag är inte hitkommen i dag för att sälja fisk. Men jag vet, att du är en from man. Därför har jag kommit hit för att bedja dig, att du skaffar mig till rätta en jungfru, som de skotska knektarna i går förde med sig hit ut till skeppet.»

»Jag vet inte om, att de ha fört hit ut någon jungfru,» sade skepparen. »Ingen kvinnoröst har jag hört ombord på skeppet i natt.»

»Jag är Torarin fiskmånglare,» sade den andre, »du har väl hört talas om mig? Det var jag, som åt kväll med herr Arne i Solberga prästgård, samma natt han blev dödad. Sedan dess har jag haft herr Arnes fosterdotter i mitt hus, men i går natt blev hon bortrövad av hans mördare, och de ha väl fört henne med sig hit ut till fartyget.»

»Finnas herr Arnes mördare ombord på mitt fartyg?» sade skepparen förfärad.

»Du ser, att jag är en ringa och svag man,» sade Torarin. »Min ena arm är lam, och därför är jag rädd att kasta mig ut i något vågsamt företag. Jag har vetat i ett par veckor vilka herr Arnes mördare voro, men jag har inte vågat försöka att ta hämnd på dem. Men därför att jag har tegat, ha de nu kommit undan och ha fått tillfälle att föra med sig jungfrun. Och nu har jag sagt, att jag inte vill ha något mer att ångra

i denna sak. Jag vill åtminstone försöka att rädda den unga jungfrun.»

»Om herr Arnes mördare äro här på skeppet, varför kommer då inte stadsvakten hit ut och griper dem?»

»Jag har bett och talat hela natten och morgonen,» sade Torarin, »men vakten vågar sig inte hit ut. Den säger, att här finnas hundrade legoknektar ombord, och den vågar inte taga upp striden med dem. Då tänkte jag, att jag fick väl i Guds namn fara ensam hit ut och bedja dig, att du hjälper mig att skaffa mig reda på jungfrun, ty jag vet, att du är en from man.»

Men skepparen brydde sig inte om att svara honom om jungfrun. Han tänkte blott på det andra. »Hur kan du veta, att mördarna äro här ombord?» sade han.

Torarin pekade på en stor kista av ek, som stod mellan roddarbänkarna.

»Jag har sett den kistan för ofta i herr Arnes hem för att ta miste på den,» sade han. »I den ligga herr Arnes penningar, och där hans penningar finnas, där finnas väl också hans mördare.»

»Den där kistan tillhör sir Archie och hans båda vänner sir Reginald och sir Filip,» sade skepparen.

»Ja,» sade Torarin och såg fast på skepparen, »det är så. Den tillhör sir Archie och sir Filip och sir Reginald.»

Skepparen stod tyst en stund och såg sig om åt alla sidor.

»När tror du att det blir islossning här i viken?» sade han till Torarin.

»Det är underligt här i år,» sade Torarin. »I den här viken brukar isen gå tidigt upp, ty här är stark ström. Men som det nu är, får du akta dig, att du inte blir skruvad upp på land, då isen kommer i rörelse.»

»Jag tänker inte på annat,» sade skepparen.

Han stod åter tyst en stund. Han vände ansiktet ut mot havet. Morgonsolen blänkte högt på himmelen, och vågorna återkastade dess glans. Fram och åter färdades de fria skeppen, och sjöfåglarna kommo flygande söderifrån med glädjeskrik. Fiskarna höllo sig i vattenbrynet, de gjorde höga språng och kastade sig glittrande upp ur vattnet, liksom yra efter fångenskapen under isen. Måsarna, som hade hållit sin jakt ute vid iskanten, kommo i stora flockar in mot land för att jaga på de kända platserna.

Skepparen kunde inte uthärda denna syn. »Är jag någon vän till mördare och missdådare?» sade han. »Skall jag sluta mina ögon och inte se varför Gud håller havets portar stängda för mitt fartyg? Skall jag förgås för de orättfärdiges skull, som ha tagit sin tillflykt hit?»

Och skepparen gick bort och sade till sitt folk: »Jag vet nu varför vi måste ligga innestängda, då alla andra fartyg gå ut till havet. Det är

därför, att vi ha mördare och ogärningsmän ombord.»

Därpå gick skepparen till de skotska legoknektarna, som ännu lågo och sovo i skeppsrummet. »Käre,» sade han till dem, »hållen er stilla ännu en stund, vad I än måtten få höra för rop eller oväsen ombord! Vi måste följa Guds bud och inte tåla ogärningsmän ibland oss. Om I lyden mig, så lovar jag, att jag skall sätta in till er den kistan, där herr Arnes penningar finnas, och I skolen få dela dem mellan er.»

Men till Torarin sade skepparen: »Gå ner till släden och kasta ut din fisk på isen! Du skall nu få annan frakt att föra.»

Därpå bröto skepparen och hans folk in i den kajutan, där sir Archie och hans vänner sovo. Och de kastade sig över dem, medan de ännu lågo i sin sömn, för att binda dem.

Och då de tre skottarna sökte att försvara sig, slogo de dem hårt med sina yxor och handspakar, och skepparen sade till dem: »I ären mördare och ogärningsmän. Hur trodden I, att I skullen undkomma edert straff? Veten I inte, att det är för er skull, som Gud håller havets portar stängda?»

Då ropade de tre männen högt på sina kamrater, att de skulle komma och hjälpa dem.

»I skolen inte kalla på dem,» sade skepparen. »De komma inte. De hava fått herr Arnes penningar att dela, och de hålla på att mäta upp silvermynt i sina hattar. För dessa penningars

skull är denna onda handeln skedd, och för dessa penningars skull kommer nu straffet över er.»

Men innan Torarin hade hunnit att lasta fisken ur släden, kommo skepparen och hans folk ned till honom på isen. De förde mellan sig tre män, som voro väl fängslade. De voro ömkligen slagna och vanmäktiga av sina sår.

»Gud har inte behövt kalla på mig förgäves,» sade skepparen. »Så snart som jag har förstått hans vilja, har jag åtlytt den.»

De lade fångarna på Torarins släde, och Torarin körde med dem genom trånga vikar och sund, där isen ännu låg fast, in till Marstrand.

Men frampå eftermiddagen stod skepparen på den höga skansen av sitt fartyg och skådade mot havet. Allting var sig ännu likt runtomkring fartyget, och ismuren framför det fortfor att torna upp sig allt högre.

Då såg skepparen, att en lång rad av människor kom tågande ut till hans skepp. Det var alla kvinnor i Marstrand, unga och gamla. De buro alla sorgdräkt, och de förde med sig unga gossar, vilka buro en bår.

Då de kommo fram till galeasen, sade de till skepparen:

»Vi äro komna hit för att hämta en ung jungfru, som är död. Dessa mördare hava bekänt, att hon gav sitt liv, för att de inte skulle undkomma, och nu hava vi, alla kvinnor i Marstrand, gått ut för att hämta henne till vår stad med all den heder, som henne tillkommer.»

Då blev Elsalill funnen och förd ned på isen och buren in till Marstrand, och alla kvinnor i staden gräto över den unga jungfrun, som hade älskat en ogärningsman och gett sitt liv för att fördärva den hon älskade.

Men allt som kvinnorna framskredo, så bröto storm och vågor in bakom dem och vräkte upp isen, där de nyss hade vandrat, så att, då de voro komna till Marstrand med Elsalill, stodo alla havets portar öppna.

LSwed
L1746kr

173392

Author Lagerlöf, Selma

Title Kristuslegender; Herr Arnes penningar.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU